

LASTEN ASEMA SWAZIMAASSA KANSALAI SJÄRJESTÖJEN NÄKÖKULMASTA

Ville Koistinen ja Topi Tarkki
Opinnäytetyö, Kevät 2011
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki,
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Koistinen, Ville & Tarkki, Topi. Lasten asema Swazimaassa kansalaisjärjestöjen näkökulmasta. Diak Etelä Helsinki, kevät 2011. 70 s., 1 liite.
Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on luoda katsaus Swazimaan lasten asemaan sekä kansalaisjärjestöjen rooliin Swazimaassa tehtävässä lastensuojelutyössä. Tavoitteena on selvittää lasten heikkoon asemaan vaikuttavia tekijöitä sekä kansalaisjärjestöjen toimintaa ja merkitystä lastensuojelun toteutumisen kannalta Swazimaassa.

Opinnäytetyömme aineisto on kerätty haastattelemalla viittä Swazimaassa toimivan kansalaisjärjestön johtavassa asemassa olevaa edustajaa. Toteutimme haastattelut keväällä 2010 ollessamme kansainvälisessä työharjoittelussa Swazimaassa. Kysymyksemme koskivat kansalaisjärjestöjen rakennetta ja toimintaa sekä lasten asemaan vaikuttavia tekijöitä.

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen tutkimus, jossa käytimme puolistrukturoitua haastattelumenetelmää. Tämä antoi meille vapauden esittää haastatteluissa tarkentavia välikysymyksiä. Aineistoa analysoidessamme käytimme sisällönanalyysia, jonka avulla loimme sanallisen kuvauksen tutkittavasta ilmiöstä.

Tulokset osoittivat kansalaisjärjestöjen olevan Swazimaassa merkittävässä roolissa lasten hyvinvoinnin kannalta, koska valtion toimet ovat riittämättömiä. Lasten asemaa heikentäviä tekijöitä ovat muun muassa HIV-epidemia, köyhyys, puutteellinen lasten asemaa ja oikeuksia turvaava lainsäädäntö sekä kulttuurinsisäinen ajatus lapsista ja lapsuudesta.

Opinnäytetyön avulla saimme ajankohtaista tietoa lasten asemasta ja kansalaisjärjestöjen toiminnasta Swazimaassa. Havaitimme kolme lasten asemaa heikentävää, itseään voimistavaa ja toisiinsa linkittyvää noidankehää. Nämä kehät ovat vanhemmuuden puute, kulttuurinsisäinen ajatus lapsuudesta sekä lasten kaltoinkohtelu. Jotta lasten asemaa saataisiin parannettua Swazimaassa, pitäisi kaikki nämä kehät murtaa. Kansalaisjärjestöjen merkittävistä ponnisteluista huolimatta ei lasten asema ole paranemassa lähitulevaisuudessa.

Asiasanat: Swazimaa, kansalaisjärjestö, lastensuojelu, lasten hyvinvointi, kvalitatiivinen tutkimus, kehäteoria

ABSTRACT

Koistinen, Ville and Tarkki, Topi.

Children's Status in Swaziland: Non-Governmental Organisations' Point of View.

70 p., 1 appendix. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2011.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this study was to examine the status of children in Swaziland and non-governmental organisations' (NGO) role in Swaziland's child protection. The purpose was to find out the reasons behind children's poor situation and to study NGOs' significance and operations in the child welfare system.

The material for this study was collected by interviewing five management level employees of different NGOs in Swaziland. The interviews were conducted during our international practical training in Swaziland in Spring 2010. Our questions were related to the structures and activities of the NGOs as well as the factors behind children's weak status.

This study was qualitative. We used a semi-structured interview allowing us the liberty to present clarifying questions. Content analysis was used to analyze the results.

The results of this study pointed out that in Swaziland, NGOs have a notable role in ensuring children's well-being because of government's insufficient actions. The factors behind children's weak status in Swaziland seemed to be HIV-epidemic, poverty, deficient legislation to secure children's rights and intracultural outlook on children.

This study indicated that there are several self-strengthening and interrelated vicious cycles which weaken children's well-being in Swaziland. These cycles are intracultural outlook on children, lack of parenthood, and child abuse. To improve the status of children in Swaziland all of these cycles should be broken. Despite NGOs' considerable efforts, the status of children is not likely to improve in the near future.

Keywords: Swaziland, non-governmental organisation, child protection, child welfare, vicious cycle

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 SWAZIMAA.....	8
2.1 Maantiede ja ilmasto	8
2.2 Ihmiset	8
2.3 Historia ja politiikka	9
2.4 Talous ja terveys.....	10
2.5 Kulttuuri	10
3 LASTEN HYVINVOINTI	12
3.1 Vanhemmuuden merkitys lapselle	12
3.2 Fyysiseen ja seksuaaliseen pahoinpitelyyn altistavat tekijät ja niiden vaikutukset lapsiin.....	13
3.3 Suomen lapset ja lastensuojelu	16
3.4 Swazimaan lapset.....	19
3.5 Lastensuojelu Swazimaassa.....	21
3.5.1 Lapsen oikeuksien sopimus ja sen toteutuminen Swazimaassa.....	22
3.5.2 Hallituksen rooli lastensuojelussa	25
3.5.3 Kansalaisjärjestöjen rooli lastensuojelussa.....	27
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	30
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	30
4.2 Tutkimusmetodologia.....	31
4.2.1 Puolistrukturoitu haastattelumetodi	32
4.2.2 Sisällönanalyysi	32
4.3 Tutkimusaineiston keruu	33
4.4 Tutkimuksen eettisyys	35
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	37
5.1 Haastattelemiemme kansalaisjärjestöjen rakenne.....	37
5.2 Kansalaisjärjestöjen asiakkaat.....	38
5.3 Kansalaisjärjestöjen tuottamat lastensuojelupalvelut.....	40

5.4 Kansalaisjärjestöjen oma näkemys yhteistyöstä muiden toimijoiden kanssa Swazimaan lastensuojelussa	41
5.5 Kansalaisjärjestöjen näkemys tuottamiensa lastensuojelullisten palveluiden tasosta	43
5.6 Kansalaisjärjestöjen näkemys lasten tilanteesta Swazimaassa.....	44
5.7 Kansalaisjärjestöjen ehdotuksia lasten tilanteen parantamiseksi Swazimaassa.....	48
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	52
6.1 Lastensuojelutyötä Swazimaassa tekevien kansalaisjärjestöjen toiminnan arviointia	52
6.2 Swazimaan lasten aseman arviointia.....	54
6.3 Swazimaan lasten aseman tulevaisuudennäkymiä.....	57
7 POHDINTA	60
7.1 Opinnäytetyöprosessin arviointia	60
7.2 Aineistonkeruuprosessin arviointia	62
7.3 Mitä tekisimme toisin	63
7.4 Oma ammatillinen kasvumme.....	64
LÄHTEET	66
LIITE 1: Questions for the employees of the NGOs'	70

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme aihe jakautuu kahteen toisiaan tukevaan osaan. Tekemällemme tutkimuksella selvitämme kansalaisjärjestöjen roolia Swazimaan lastensuojelun kentällä sekä sitä, millaisessa asemassa lapset ovat swazimaalaisessa yhteiskunnassa. Haimme näihin kysymyksiin vastauksia haastatteleamalla Swazimaassa toimivien kansalaisjärjestöjen edustajia.

Kansalaisjärjestöt ovat valtioista riippumattomia ja voittoa tuottamattomia järjestöjä. Niiden tavoitteina on tuoda esiin erilaisten ihmisryhmien tarpeita ja turvata tasa-arvo palveluiden saannissa joko tuottamalla itse palveluita tai vaikuttamalla yhteiskunnallisella tasolla (Dufva 2003, 18). Swazimaan kansalaisjärjestöjen kattojärjestössä CANGO:ssa (Coordinating Assembly for Non Governmental Organisations) on noin 60 järjestöjä, mikä on vain pieni osa maassa työskentelevistä toimijoista (CANGO 2010). Swazimaassa toimivien kansalaisjärjestöjen lukumäärästä ei ole tarkkaa tietoa, ei myöskään niiden toiminnasta tai koordinoinnista. Opinnäytetyömme selkeyttää Swazimaan lastensuojelukentällä toimivien kansalaisjärjestöjen toimintaa sekä niiden roolia lastensuojelujärjestelmässä.

Lasten asema Swazimaassa on turvaton ja heidän ihmisoikeuksiensa toteutuminen on jokapäiväisessä elämässä uhattuna. Tilanteeseen vaikuttavat monet yhteiskunnalliset ja kulttuurilliset tekijät, joista merkittävimpiä ovat HIV-epidemia, köyhyys, puutteellinen lasten asemaa ja oikeuksia turvaava lainsäädäntö sekä kulttuurinsisäinen ajatus lapsista ja lapsuudesta. Tutkimuksemme avaa näitä ongelmakohtia ja niiden vaikutuksia tarkemmin sekä esittää ajatuksia lasten aseman parantamiseksi Swazimaassa.

Valitsimme opinnäytetyömme aiheen oman kiinnostuksemme mukaan. Olemme molemmat tehneet, ja tulemme myös valmistuttuamme tekemään, lastensuojelutyötä Suomessa. Lasten ja nuorten hyvinvointi ja sen edistäminen on meille tärkeää. Meitä kiehtoi myös ajatus normaalista poikkeavan opinnäytetyön tekemisestä; ulkomailla toteutettuja ja aiheeltaan laajoja tutkimuksia tuotetaan opinnäytteinä harvemmin. Opinnäytetyömme myötä saamme uusia näkökulmia

lastensuojelutyöhön sekä lisää valmiuksia erilaisista taustoista tulevien ihmisten kohtaamiseen työelämässä.

Opinnäytetyössämme annamme aluksi perustietoja Swazimaasta, minkä avulla luomme yleiskuvan sen yhteiskunnasta ja olosuhteista. Tämän jälkeen esittelemme vanhemmuuden puutteen ja kaltoinkohtelun vaikutuksia lasten kehitykseen. Ne ovat merkittäviä lasten hyvinvointia heikentäviä tekijöitä. Sitten seuraa lyhyt katsaus lasten hyvinvointiin ja lastensuojeluun Suomessa, jotta vastaavat asiat Swazimaan osalta olisi helpompi jäsentää. Tämän jälkeen kerromme lasten oikeuksista ja niiden toteutumisesta Swazimaassa. Tarkastelemme lasten asemaa ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä lastensuojelun toteuttamista Swazimaassa.

Kuvaamme tämän jälkeen tutkimusprosessimme suunnittelu- ja toteuttamisvaiheita. Lopuksi esittelemme tutkimuksemme tulokset ja niiden pohjalta syntyneet johtopäätökset. Pohdimme lisäksi opinnäytetyömme toteutusta sekä sen myötä tapahtunutta omaa ammatillista kehittymistämme.

2 SWAZIMAA

2.1 Maantiede ja ilmasto

Swazimaan kuningaskunta on pieni sisämaavaltio, joka sijaitsee eteläisessä Afrikassa, kahden suuren naapurivaltion, Mosambikin ja Etelä-Afrikan välissä. Se on yksi Afrikan mantereiden pienimmistä valtioista 17 364 neliökilometrin kokonaispinta-alallaan. (Detlef 2009, 236; CIA 2009.)

Swazimaa käsittää neljä erillistä ilmastollista vyöhykettä. Valtion läntisellä rajalla on *highveldiksi* kutsuttu alue, joka kohoaa yli 1 500 metrin korkeuteen. Ilmasto highveldin alueella on verrattain kostea, kun vuotuinen sademäärä on noin 1 250 millimetriä. Swazimaan pääkaupunki Mbabane sijaitsee tällä alueella. Seuraavaksi itään päin siirryttäessä on *middleveld*, jonka korkeus merenpinnasta on noin 700–800 metriä. Se on maan tiheimmin asutettua seutua. Hyvä laidunmaa, viljelylle otollinen maaperä sekä vuotuinen 875 millimetrin sademäärä tekevät alueesta Swazimaan viljelyn sekä karjanhoidon keskuksen. *Lowveldin* keskikorkeus merenpinnasta on noin 300 metriä. Suuremman malariariskin takia se on middleveldiä harvemmin asutettua. Lähes trooppisen ilmaston sekä noin 650 millimetrin vuotuisen sademäärän vuoksi maatalous on lowveldin alueella keskittynyt lähinnä jokien varsille. Kauempana jokien rannoilta maasto on tyypillistä afrikkalaista pensasmaastoa piikkipuineen ja ruohotasankoineen. Swazimaan ja Mosambikin rajalle saavuttaessa vastaan tulee rajaa pitkin kulkeva noin 800 metrin korkeuteen kohoava Lubombo-vuoristo, joka erottaa samalla Mosambikin rannikon sisämaan alangoista. (Detlef 2009, 236.)

2.2 Ihmiset

Yli 90 prosenttia Swazimaan asukkaista kuuluu swazeiksi kutsuttuun bantuheimoon. Lisäksi maassa elää myös muita bantu-heimoja sekä zuluja. Swazimaan viralliset kielet ovat siSwati ja englanti. Englannin kieli on yleisesti käytös-

sä kouluissa, taloudessa sekä hallinnossa. Ihmisistä 40 prosenttia on uskonnoltaan sionisteja, jotka ovat ottaneet vaikutteita myös kristinuskosta ja alkuperäiskansojen uskonnoista. Roomalaiskatolilaisia on väestöstä noin 20 prosenttia, muslimeita noin 10 prosenttia. Lisäksi edustettuina on muita uskontokuntia, kuten anglikaanit, metodistit, mormonit ja juutalaiset, joiden kannattajia väestöstä on yhteensä noin 30 prosenttia. (Detlef 2009, 236–237; CIA 2009.)

Väestön räjähdysmäinen kasvu viime vuosikymmeninä on lisännyt nuorten ihmisten määrää. Vuonna 2009 lähes 40 prosenttia koko väestöstä oli alle 15-vuotiaita ja alle 4 prosenttia yli 64-vuotiaita. (Detlef 2009, 236–237; CIA 2009.) Viimeisten kymmenen vuoden ajan väestön kasvu on kuitenkin laantunut suuren sairastavuuden ja kuolleisuuden vuoksi (Kainulainen & Voima 2010, 1–2).

2.3 Historia ja politiikka

Swazit alkoivat muuttaa nykyisin Swazimaana tunnetulle alueelle 1500-luvulla. Bantu-heimojen sekä buurien välillä oli 1800-luvun alkupuolella lukuisia maanomistusoikeuksia koskevia konflikteja. Lopulta tämä johti Swazimaan valtion perustamiseen. Vuonna 1894 Swazimaa menetti itsenäisyytensä Britannian hallituksen ja buurien allekirjoittaessa sopimuksen, joka asetti Swazimaan Transvaalin hallinnon alaisuuteen. Buurisotien (1899–1902) jälkeen Britannia asetti Swazimaan suoraan alaisuuteensa ja otti sen samalla protektoraatiksi vuonna 1907. Swazimaa itsenäistyi vuonna 1968. (Detlef 2009, 237.)

Swazimaassa on maailman viimeinen absoluuttinen monarkia, jota hallitsee kuningas Mswati III. Poliittikaan on levinnyt demokratian piirteitä 1990-luvulta alkaen, mutta muuttumaton kuninkaan ylivalta on edelleen säilynyt. Valtarakenteet perustuvat edelleen enemmän vanhoihin heimojakoihin kuin poliittisiin puolueisiin. Kaikki Swazimaan kuninkaat tulevat Nkosi Dlaminin –heimosta, joka on ollut vallassa jo pitkään. Nykyinen kuningas Mswati III (syntynyt 1968) on hallinnut maata vuodesta 1986. (Detlef 2009, 237; CIA 2009.)

2.4 Talous ja terveys

Swazimaa on taloudellisesti erittäin riippuvainen suuresta naapurivaltiostaan Etelä-Afrikasta. Swazimaan kaikista tuonnista yli 90 prosenttia tulee Etelä-Afrikasta ja viennin osuus on 60 prosenttia Swazimaan kokonaisviennistä. Maatalous työllistää noin 70 prosenttia työssäkäyvästä väestöstä. Tärkeimmät vientituotteet ovat sokeri ja metsähioke. Tehdasteollisuus on 1980-luvulta alkaen monipuolistunut, mutta vastaavasti kaivosteollisuus on viime aikoina menettänyt merkitystään ainoiden toiminnassa olevien kaivosten ollessa hiili- ja kivikaivoksia. (Detlef 2009, 236; CIA 2009.)

Kun työttömyysaste on noin 40 prosenttia, on Swazimaassa suuri tarve lisätä pienten ja keskisuurten yritysten määrää. Hallitus pyrkiikin parantamaan valtion talousilmapiiriä uusien ulkomaisten investointien toivossa. Tulevaisuuden ongelmina siintävät liiallinen laiduntaminen, maaperän köyhtyminen, kuivuus ja toisinaan tulvat. Yli neljännes väestöstä oli vuosina 2006–2007 hätäruoka-avun tarpeessa kuivuuden takia. (Detlef 2009, 236; CIA 2009.)

Kaksi kolmannesta Swazimaan väestöstä elää köyhydessä ja suurin osa heistä maaseudulla. Swazimaassa on maailman laajin HIV-epidemia, lähes 40 prosenttia aikuisväestöstä on HIV-positiivisia. Swazimaassa on myös maailman alhaisin eliniän odote, 32 vuotta. Työikäisen väestön määrä on laskenut voimakkaasti, mikä on vaikuttanut perinteiseen perherakenteeseen, hallinnonaloihin sekä talouteen ja sitä kautta koko väestön hyvinvointiin. (CIA 2009; UNICEF 2006; Kainulainen & Voima 2010, 1–3).

2.5 Kulttuuri

Swazimaan traditionaalinen yhteisörakenne on patriarkaalinen eli miesvaltainen. Miehet hallitsevat kaikkia elämänalueita, etenkin perhe-elämää, jossa heillä on päätäntävalta perheensä jäsenistä. Naiset ja lapset ovat alempiarvoisia, mikä vaikuttaa heidän itsepäätäntävaltaansa. Patriarkaalisen kulttuurin vuoksi

miesten välinen verisukulaisuus on tärkeämpää kuin avioliittoon perustuva sukulaisuus. Tämä johtaa tutkimusten mukaan usein naisten huonoon asemaan uusissa perheissään. (Aphane, Hlanze, Dlamini, Mkatshwa & Shongwe 2001, 34.)

Swazimaassa perinteiset arvot ja normit ovat erittäin vahvasti käytössä edelleenkin. *Emalobolo* eli myötäjäiset, joka yleensä maksetaan karjalla, määrittää morsiamen arvon. Myötäjäisten kautta naisen lisääntymiskyvykkyys siirretään isältä sulhaselle; morsian ei itse saa esimerkiksi päättää tulevien lasten lukumäärästä. Jos aviovaimo ei pysty synnyttämään lasta, *inhlantin* eli nuoremman sisaren tai sisarentyttären tulee tehdä se hänen puolestaan. (Aphane ym. 2001, 35.)

Hyväntahtoiset, huumorintajuiset ja uskonnolliset swazit pyrkivät kaikin keinoin välttämään minkäänlaista häpeää. Heillä on hyvin vahva kansallisidentiteetti ja omanarvontunto. Huolimatta siitä, että hitaaseen kehitykseen Swazimaan tämänhetkisessä sosioekonomisessa tilanteessa ollaan kasvavassa määrin tyytymättömiä, ihmiset eivät pidä ulkopuolisten sekaantumisesta heidän sisäpoliittisiin tai sosiaalisiin suhteisiinsa tai kulttuurillisiin tapoihinsa. (Detlef 2009, 237.)

Swazimaalainen ikivanha kulttuuri ja sen perinteiset seremoniajuhlat ovat edelleenkin tärkeitä väestölle viime vuosikymmenten modernisoitumisesta ja urbanisaatiosta huolimatta. Kaksi tärkeintä näistä juhlista ovat vuosittaiset *Incwala* ja *Umhlanga*. Incwalan eli ”Kuninkuuden juhlan” tarkoituksena on koota ihmiset yhteen pyytämään esi-isiltä siunausta. Samalla se toimii kuninkuuden uusintaseremoniana ja sadonkorjuun aloittajana. Umhlangassa eli ruokotanssiseremoniassa kymmenettuhannet naimattomat tytöt keräävät ruokoja ja luovuttavat ne kuningataräidille. Juhlan tarkoituksena on osoittaa kunnioitusta kuningataräidille sekä varjella tyttöjen siveyttä ja vahvistaa yhteenkuuluvuutta. (Patricks 2000.)

3 LASTEN HYVINVOINTI

3.1 Vanhemmuuden merkitys lapselle

Hyväksytyksi tuleminen on yksi ihmisen syvimmistä tarpeista. Vanhempien osoittama huolenpito ja kiintymys avittavat tämän tunteen syntymistä ja kehittymistä. Tämän tunteen ylläpitämiseksi vaaditaan kiinteitä ja pitkäaikaisia hoitosuhteita, jotka tyydyttävät myös muita inhimillisiä tunteita. Lapsen tärkein rooli on se, että hän saa olla lapsi. Tämä vaatii sitä, että lapsi voi olla huoleton ja huolenpidon kohteena. Myönteinen itsetunto syntyy tästä vahvasta roolitunnosta, jonka lapsi on saavuttanut lapsuutensa aikana. (Turunen 2005, 38.)

Kiintymyssuhde on lapsen ja vanhemman välillä vallitseva erityislaatuinen tunneside. Se sisältää kolme tärkeää tekijää, jotka vaikuttavat psyykkiseen terveyteen tulevaisuudessa: läheisten suhteiden solmiminen pelkäämättä hylätyksi tulemista, kyky säädellä voimakkaita tunteita sekä kyky nähdä muiden ihmisten tunteet ja tarkoitukset. Kiintymyssuhteiden laatu voidaan jakaa turvalliseen ja turvattomaan, jonka voi erottaa välttelevään sekä ristiriitaiseen tasoon. (Poijula 2007, 81–82.)

Turvallinen kiintymyssuhde, jossa vanhemmat ovat emotionaalisesti ja fyysisesti läsnä ja asettavat selkeät rajat, antaa tunteen turvasta sekä luottamuksen omiin kykyihin ja tunteiden ilmaisemisen luonnollisuuteen. Ajattelu ja tunne-elämä kehittyvät tasapainoisesti ja syntyy realistinen ymmärrys läheisyydestä ja erillisyydestä. Välttelevässä kiintymyssuhteessa lapsi on oppinut peittämään negatiiviset tunteensa. Tällaisen kiintymyssuhteen luomat riskitekijät ovat kielteisten tunneilmaisujen välttäminen sekä vähäinen tunneilmaisuus ylipäättään, tarvitsevuuden peittäminen ja muiden ihmisten tunteiden tunnistamisen vaikeus. Ristiriitaisesti kiintynyt yksilö on kokenut väkivaltaa ja laiminlyömistä lapsuudessaan. Kaltoinkohtelu voi johtaa jatkuvaan valppauteen ja ylivilittyyneisyyteen, itsehallinnan puutteeseen, monimutkaisten syy-seuraus-suhteiden päättelyyn vaikeuteen, sekä toisten ihmisten motiivien vinoutuneeseen tulkintoihin. Turvaton kiin-

tymyssuhde voi siis aiheuttaa tulevaisuudessa käytösongelmia, huonoa itsetuntoa, impulssikontrollin säätämisen ongelmia sekä vaikeuksia kaverisuhteissa. (Poijula 2007, 86–87, 91.)

Judith Rich Harris (2000, 237–238) esittelee teoksessaan Margaret Meadin tutkimuksen kulttuurin merkityksestä opittuihin käyttäytymisen normeihin. Periytyvien persoonallisuuden piirteiden lisäksi Harris mainitsee neljä ympäristöllistä mekanismia, joilla lasten ja aikuisten käyttäytymisen yhdenmukaisuudet voidaan selittää kulttuurin kontekstissa. Ensimmäinen selitys on, että vanhemmat kannustavat jotain tiettyä käyttäytymistä. Toisen ja kolmannen kohdan mukaan lapset jäljittelevät vanhempiansa ja kaikkien yhteisön aikuisten käyttäytymistä. Viimeinen selitys on, että lapset jäljittelevät toisiaan ja erityisesti niitä, jotka ovat iältään ja statukseltaan heitä itseään edellä.

Useimmissa tapauksissa ei voida selvittää, mikä näistä neljästä mekanismista on ratkaisevin. Samaan kulttuuriin kuuluvat vanhemmat käyttävät kuitenkin pitkälti yhteneväisiä lastenkasvatusmenetelmiä, jotka ovat osa kulttuuria. Vanhemmat käyttäytyvät muutenkin melko samalla - kulttuurinsa hyväksymällä - tavalla. Näin ollen lasten käyttäytyminen periytyy usein kaikkien neljän mekanismin kautta, joko välillisesti tai suoraan. (Harris 2000, 238–239.)

3.2 Fyysiseen ja seksuaaliseen pahoinpitelyyn altistavat tekijät ja niiden vaikutukset lapsiin

Lasten ja nuorten traumaattisista kokemuksista vakavimmat aiheutuvat usein fyysisen tai psyykkisen pahoinpitelyn sekä seksuaalisen hyväksikäytön seurauksena. Ihmisten on monesti hyvin vaikeaa käsittää, kuinka joku voi vahingoittaa fyysisesti tai käyttää seksuaalisesti hyväkseen omia tai toisten lapsia. Sama pätee usein myös viranomaisiin. Useissa maissa on todettu viranomaisten kiellettyvän uskomasta ajatukseen lasten pahoinpitelyn esiintymisestä omassa maassaan. (Cederblad 1992, 229.) Vielä 1950-luvun alussa lasten fyysinen pahoinpitely on ollut lääketieteessä tuntematon diagnoosi. Vasta, kun on hyväksyt-

ty ajatus siitä, että aikuiset voivat lasta ehdoin tahdoin pahoinpidellä, voidaan pahoinpitelytapaukset helpommin tunnistaa ja organisoida työ pahoinpitelyn vastustamiseksi. (Kallio & Tupola 2004, 87; Cederblad 1992, 229.)

Ennen vanhaan voimakkaana elänyt ruumiillisen kurituksen perinne on siirtynyt sukupolvelta toiselle ja sananlaskua ”Joka vitsaa säästää, se lastaan vihaa” on toteutettu käytännön kasvatusmetodina. Käsitukset muuttuvat hitaasti ja Suomessa lapsen ruumiillinen kuritus kiellettiin vasta vuonna 1984. (Kallio & Tupola, 2004, 87.) Sen sijaan Swazimaassa ruumiillinen kuritus on sallittua ja sen avulla lapsista pyritään pieksemään viattomia aikuisia (McDonnell 2010).

Lapsen pahoinpitelemiselle altistavia tekijöitä ovat muun muassa perheen hyvin vaikeat taloudelliset olot, äidin tai isän psyykkinen tai ruumiillinen sairaus ja vammaisuus. Suuri merkitys on myös äidin sosiaalisella verkostolla, hänen suhteillaan lapsen isään sekä omaan äitiinsä, jotka vaikuttavat äidin kykyyn muodostaa positiivinen suhde lapseensa ja sitä kautta suojata lasta äidin aggressiivisilta reaktioilta. (Cederblad 1992, 231.) Se, mitä kulloinkin voidaan pitää lapsen laiminlyönnistä aiheutuneena vammana tai tahallisen pahoinpitelynä, tulee suhteuttaa myös yhteiskuntaan, etniseen taustaan sekä historialliseen ajankohtaan. Kehittyneissä maissa lapsen jättäminen esimerkiksi vanhempien sisarus-ten huostaan olisi törkeä tuottamus, mikäli sen seurauksena olisi lasta kohdanut jokin vahinko. Sen sijaan kehitysmaissa vanhemmat sisarukset huolehtivat usein luonnostaan nuoremmista perheenjäsenistään. (Kallio & Tupola 2004, 88.)

Karen Heap (Cederblad 1992, 231–232) on jaotellut lapsiaan pahoinpitelevien perheiden vanhemmissa näkyvää kypsyyttä neljään eri tasoon. Ensimmäinen, *avoin, primaarinen kypsymättömyys*, on luonteenomaista vanhemmille, jotka ovat koko elämänsä kokeneet tappioita sekä alituista laiminlyöntiä. Vanhemmat, joiden fyysistä puolta tai tunne-elämää ei ole koskaan ravittu, ovat kykenemättömiä huolehtimaan muista. Vanhempien kehittymättömien vuorovaikutustaitojen, eläytymiskyvyn sekä keskinäisen yhteistyötaidon vuoksi heidän on myös vaikeaa ymmärtää lastensa tarpeita saati asettaa ne omien tarpeidensa tyydyt-

tämisen edelle. Toisen ryhmän muodostavat vanhemmat, jotka tulevat paremmista sosiaalisista oloista. Tällöin primaari kypsymättömyys saattaa olla piilossa ja tulla näkyviin vain läheisissä tunnesuhteissa.

Kolmannessa ryhmässä ovat vanhemmat joille on luonteenomaista *sekundaarinen kypsymättömyys*. Heille on ominaista, että he ovat saaneet elämänsä aikana osan tarpeistaan tyydytetyksi, mutta joutuneet elämään kylmässä tunneilmastossa. Kohdatessaan suuria paineita ja vaatimuksia murrosiässä tai varhaisaikuisuudessaan, esimerkiksi lapsen syntyessä, he taantuvat aikaisemmille kypsyytasoille. Neljännessä ryhmässä on kyse *tilannekohtaisesta kypsymättömyydestä*, joka Karen Heapin mukaan on verrattavissa pikemminkin erittäin vaikeiden ulkoisten paineiden johdosta syntyvään kriisireaktioon. Kyse on usein sukupolvelta toiselle ”periytyvästä” käyttäytymisestä, vanhemmista, jotka ovat itse joutuneet lapsina pahoinpidellyiksi. (Cederblad 1992, 231–232.)

Aivan kuten lasten fyysisenkin pahoinpitelyn kohdalla, on lasten seksuaalista hyväksikäyttöä pidetty niin ei-hyväksyttävänä toimintana, että jopa lastenhuollon viranomaiset ympäri maailman ovat kieltäneet sen olemassaolon aina 1970-luvulle saakka (Cederblad 1992, 233; Salo & Ståhlberg 2004, 102). Seksuaalisesta hyväksikäytöstä puhuttaessa tarkoitetaan toimintaa, jossa riippuvuussuhteessa olevia, kypsymättömiä lapsia ja varhaisnuoria vedetään mukaan seksuaalisiin toimintoihin, joihin he eivät kykene antamaan suostumustaan, joita he eivät täysin ymmärrä tai jotka rikkovat perheen sisäisiä tabuja. (Cederblad 1992, 233–234; Salo & Ståhlberg 2004, 102–103.)

Usein seksuaalinen hyväksikäyttö on myös fyysistä pahoinpitelyä. Lisäksi kaikkea seksuaalista hyväksikäyttöä voidaan pitää henkisenä pahoinpitelynä. (Freeman 1997, 260.) Useat kliiniset tutkimukset ovat osoittaneet seksuaalista väkivaltaa kokeneiden lasten huomattavan suuresta riskistä saada, sekä lapsuus- että nuoruus- ja myöhemmin myös aikuisiässä, erilaisia psyykkisiä oireita ja sosiaalisia sopeutumishäiriöitä. (Cederblad 1992, 233–234.) Seksuaalinen hyväksikäyttö tuottaa lapselle psyykkisen ja seksuaalisen kehityksen häiriöitä sekä aiheuttaa ahdistuksen, pelon, häpeän, syyllisyyden ja avuttomuuden tun-

teita. Jos hyväksikäyttö on jatkunut pitkään, johtaa se useimmiten huonoon omanarvontuntoon ja saattaa synnyttää lapselle virheellisen kuvan hänen seksuaalisuudestaan. Se voi puolestaan johtaa promiskuiteettiin ja lapsi saattaa varttuessaan ajautua prostituoiduksi tai hyväksikäyttäjäksi. (Salo & Ståhlberg 2004, 103.)

3.3 Suomen lapset ja lastensuojelu

Luomme seuraavaksi lyhyen katsauksen suomalaisten lasten hyvinvointiin sekä Suomen lastensuojelun järjestelmään, jotta Swazimaassa olevilla lastensuojelullisilla palveluilla olisi vertailupohja ja näin ollen sen nykyisistä valmiuksista ja voimavaroista saisi yleisen kuvan helpommin jäsenneltyä. Valitsimme esimerkkijärjestelmäksi Suomen lastensuojelun, josta meillä on kokemusta niin työnteon kuin opiskelujenkin pohjalta.

Suomalaisen yhteiskunnan julkisen keskustelun ydinteemoja ovat olleet viime vuosikymmenen ajan lasten ja nuorten pahoinvoinnin lisääntyminen. Tämä on tullut esille lapsille suunnatun palvelujärjestelmän ylikuormittuessa. Lastensuojeluun, lasten ja nuorten psykiatriseen hoitoon sekä erityisopetukseen suunnattuja määrärahoja on jouduttu kasvattamaan jatkuvasti. (Rimpelä 2008, 62.)

1990-lukuun verrattuna lasten kuolleisuus on vähentynyt ja kuolemat ovat harvinaisia. Kymmenestä tuhannesta 1–14-vuotiaasta lapsesta kuolee alle kaksi. Masennuslääkkeiden käyttö on lisääntynyt noin kymmenellä prosentilla. Somaattisista terveysongelmista huolestuttavin kehitys on ollut diabeteksen ja ylipainaisuuden jatkuva lisääntyminen. Mielenterveyspalveluiden käyttö on lisääntynyt vuodesta 1989 myös noin kymmenellä prosentilla. Tupakointi ja alkoholin käyttö ovat kuitenkin vähentyneet 2000-luvun taitteen jälkeen. (Rimpelä 2008, 64–65.)

Suomessa lasten ja nuorten keskimääräinen hyvinvointi ja terveys ovat lisääntyneet, mutta ongelmat ovat selkeästi kasautuneet pienelle vähemmistölle. Ai-

neellisen hyvinvoinnin lisääntymisestä huolimatta myös köyhiksi luokiteltujen perheiden osuus on kasvanut. (Rimpelä 2008, 63, 66.)

Suomessa lasten oikeudet ja hyvinvointi ovat lastensuojelulalla (417/2007) turvattuina. Se luettelee periaatteet, joiden mukaan lasten hyvinvointia tulee arvioida. Näitä ovat:

- Mahdollisuus tasapainoiseen kehittymiseen ja hyvinvointiin
- Mahdollisuus läheisiin ja pitkäkantoisiin ihmissuhteisiin
- Mahdollisuus saada ymmärrystä, kiintymystä, valvontaa ja hoivaa joka vastaa lapsen ikää ja kehitystasoa
- Mahdollisuus saada tasoaan vastaavaa koulutusta
- Mahdollisuus turvalliseen ympäristöön, jossa kasvaa fyysisesti ja henkisesti vapaana
- Mahdollisuus saada oma näkemys kuulolle ja osallistua omaa elämää koskeviin päätöksiin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 2.)

Lastensuojelulaki määrittää myös yksityiskohtaisesti syyt lastensuojelua vaativille toimenpiteille, esimerkiksi lastensuojelun asiakkaaksi päätymiselle ja huostanotoille. Laissa määrätään myös, että avohuollolliset toimenpiteet tulisivat olla aina ensisijainen vaihtoehto, ellei lapsen etu toisin vaadi.

Lastensuojelulliset toimenpiteet jaetaan Suomessa yleensä kolmeen kategoriaan: yleisiin palveluihin, ehkäisevään työhön ja hoitoon. Yleisiin palveluihin kuuluvat terveydenhuolto, koulutus, kulttuurillinen toiminta sekä asumisympäristöön vaikuttaminen. Yleisiin palveluihin kuuluvat myös kaikenlainen taloudellinen tuki ja sosiaaliturva. (Tuomisto & Vuori-Karvia 1997, 90–91.)

Ehkäisevään työhön kuuluu avohuolto. Avohuollon tarkoitus on tukea perheitä ja ratkoa ongelmia aikaisessa vaiheessa, jotta kriisi-interventioilta voitaisiin välttyä. Avohuolto sisältää asumisolojen parantamista, lasten harrastusten tukemista, talousasioiden edistämistä sekä perheen arjen tukemista neuvonnan avulla.

(Tuomisto & Vuori-Karvia 1997, 91.) Avohuolto on nykyään ehkäisevän työn sijaan siirtynyt ”tulipalojen sammuttamiseksi”, jolloin vain akuutteihin tilanteisiin ennätetään puuttua. Asiakkaiden intensiivinen tukeminen jää vähäiseksi. Tähän on syynä kasvava asiakasmäärä ja liian vähäiset resurssit (Huuskonen & Korpinen 2009, 2.) Vuonna 2008 avohuollon asiakkaina oli yli 70 700 lasta ja nuorta (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010, 7).

Hoito pitää sisällään sijaishuollon (sijaisperhe tai lastensuojelulaitos) ja jälkihuollon. Sijaishuoltoa vaaditaan, kun avohuollolliset toimenpiteet ovat olleet riittämättömiä, jolloin lapsen terveys tai kehitys on todellisessa vaarassa. Lapsi voidaan ottaa huostaan joko huoltajan suostumuksella tai ilman. Yleisimmät syyt huostaanottojen taustoilla ovat huoltajien päihdeongelmat, lapsen hoitoon ja psykososiaalisiin ongelmiin kohdistuva välinpitämättömyys sekä kasvatukselliset vaikeudet. (Tuomisto & Vuori-Karvia 1997, 91.) Hiitolan (2008, 48) tutkimuksesta käy ilmi, että suurimmalle osalle lapsista sijaishuolto luo turvallisen elinympäristön ja turvaa läheiset ihmissuhteet. Parhaimmaksi on kuvattu sijaisperheen toiminta, mutta laitoksetkin on arvioitu onnistuneiksi sijaishuoltopaikoiksi. Vuonna 2008 Suomessa oli kodin ulkopuolelle sijoitettu 16 643 lasta. Näistä lapsista perhehoidossa oli 5 462 ja laitoshuollossa 5 916. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010, 2.)

Sijaishuollon päätyttyä lapselle on järjestettävä jälkihuoltoa. Nuorelle laaditaan hänen tarpeisiinsa perustuva asiakassuunnitelma, jossa määritellään toimet joilla nuorta sekä hänen huoltajiaan tuetaan. Kunnan velvollisuus järjestää jälkihuoltoa päättyy viisi vuotta sijaishuollon päätyttyä ja viimeistään, kun asiakas täyttää 21 vuotta. (Lastensuojelulaki 417/2007, 75§–76§.) Jälkihuollon kautta pyritään tukemaan muun muassa nuoren koulunkäyntiä, taloutta, itsenäistymistä, arjen hallintaa, päihteettömyyttä, työllistymistä sekä harrastuksia. Vuonna 2007 Suomessa oli jälkihuollon piirissä 506 alaikäistä lasta sekä 3 341 18–20-vuotiasta nuorta. Huostaanottoja lakkautettiin vuonna 2007 824, joista 44 prosentissa oli alaikäisestä asiakkaasta. Alaikäisiä on pienempi määrä jälkihuollossa, koska osa heistä adoptoidaan eikä avohuollolle katsota tällöin olevan käyttöä. Osaksi syynä on myös se, että kunnissa jälkihuolto on osa avohuoltoa ja

näin ollen se ei kulje jälkihuollon nimikkeellä. (Hiitola 2009, 7, 29.)

Suomi on jaettu kuntiin, joilla on kunnalliset itsehallinnot. Niiden yleiset tehtävät on määritetty Kuntalaissa (365/1995). Näihin tehtäviin kuuluvat muiden tehtävien lisäksi sosiaali- ja terveystalouden tuottaminen asukkaille. Nämä menot vievät noin puolet kuntien budjeteista (Narikka 2007, 24–25). Kuntien epätasaisen taloudellisten tilanteiden vuoksi Suomessa esiintyy alueellisia eroja palveluiden saatavuudessa ja laadussa. Siksi myös Suomessa kansalaisjärjestöillä on tärkeä rooli sosiaalihuollon järjestelmässä. Ne tekevät yhteistyötä valtaapitävien kanssa sekä kehittävät ja toimeenpanevat alulle uusia projekteja ja innovaatioita. (Tuomisto & Vuori-Karvia 1997, 89.)

3.4 Swazimaan lapset

Tosiasia, että Swazimaassa on maailman korkein HIV-prevalenssi, vaikuttaa suoraan myös maan lasten ja nuorten hyvinvointiin. HIV:n vaikutus lasten terveyteen on erittäin merkittävä puutteellisten terveystalouden sekä laajamittaisen köyhyyden vuoksi Swazimaassa. Haavoittuvien ja orpojen lasten jatkuvasti kasvava määrä on merkki siitä, että perinteinen sosio-ekonominen järjestelmä ja selviytymismekanismit näistä lapsista huolehtimiseen ovat ylikuormitettuja. Lapsen menettäessä vanhempansa tai joutuessaan eroon perheestään hänestä tulee haavoittuvainen. Lapsella ei ole ketään häntä hoivaamassa ja hänen terveytensä joutuu uhatuksi. Monet ilman kunnollista hoitoa jäävät lapset joutuvat usein kokemaan hyväksikäyttöä, laiminlyöntiä ja kaltoinkohtelua sekä elämään köyhyydessä. (Kanduzi, Khumalo, Mathew & Zamberia 2009, 12–13, 20.)

HIV-epidemian vuoksi haavoittuvassa asemassa olevien lasten lukumäärä on kasvanut voimakkaasti vuodesta 2000 lähtien. Vuonna 2005 oli Swazimaassa noin 130 000 haavoittuvassa asemassa olevaa lasta ja määrän ennustettiin kasvavan 200 000:n vuoteen 2010 mennessä (Kanduzi ym. 2009, 17). Tämä uhkakuva toteutui UNICEF:n vuoden 2011 alussa julkaistun tutkimuksen mu-

kaan. Tutkimuksesta kävi kuitenkin ilmi, että vaikka noin viidennes väestöstä on haavoittuvassa asemassa olevia lapsia, ei Swazimaa ole täysin toivottomassa tilassa; viimeisen kymmenen vuoden aikana Swazimaassa on kehitetty uusia lasten hyvinvointia edistäviä projekteja. Tällä hetkellä palvelut keskittyvät kuitenkin edelleen lähinnä koulumaksuissa tukemiseen sekä ruoan jakamiseen – kokonaisvaltaista hoitoa saa vain hyvin harva. (IRINNEWS 2011.) HIV on aiheuttanut perheinstituution hajottavan noidankehän, mikä on johtanut monet orvot köyhyyteen ja nälkiintymiseen, putoamaan pois koulusta sekä altistumaan väkivallalle, raiskauksille ja hyväksikäytölle (UNICEF 2006).

Etenkin nuoret tytöt ovat haavoittuvaisia kokemansa väkivallan vuoksi. Swazimaassa yksi kolmesta naisesta on kokenut fyysistä väkivaltaa ja kolme kymmenestä on tullut henkisesti hyväksikäytetyksi. Seksuaalista väkivaltaa on kokenut ainakin viisi prosenttia naisista ja yhdeksän prosenttia kertoo joutuneensa painostetuksi seksuaaliseen kanssakäymiseen ennen täysi-ikäisyyttä. Seksuaalisesti hyväksikäytetyt lapset saavat usein HIV-tartunnan. (Kanduza ym. 2009, 22.) Samanaikaisesti kun syntyväisyyskuolleisuus on noussut lähes 50 prosenttiin ja kroonisesta aliravitsemuksesta kärsii lähes 40 prosenttia lapsista, on Swazimaalla huutava pula pätevistä terveydenhoitoalan ammattilaisista (UNICEF 2006).

Orpous asettaa lapset vakavan sosiaalisen, emotionaalisen ja taloudellisen taakan alle. Lapset, joiden vanhemmat ovat kärsineet pitkään HIV:stä, joutuvat usein kohtaamaan myös muita erilaisia haasteita, kuten puutetta ruoasta, vaatteista ja koulutuksesta. Kolme kymmenestä lapsesta Swazimaassa on orpoja tai haavoittuvia lapsia. Kahdeksasosa muista lapsista elää haitallisissa olosuhteissa, koska he kuuluvat perhekuntiin, joissa elää sairaita aikuisia. Vuonna 2008 22 prosenttia alle 18-vuotiaista lapsista elivät molempien vanhempiensa kanssa. Kolmannes lapsista ei asunut kummankaan vanhempansa luona. 38 prosenttia lapsista asui yksinhuoltajataloudessa äitinsä ja kuusi prosenttia isänsä kanssa. (Kanduza ym. 2009, 17–18.)

Swazimaassa perinteinen suurperherakenne on murentunut HIV-epidemian leikatessa työkäisten lukumäärää. Orpolapsista huolehtimisen taakka kaatuu pääosin heidän isovanhempiensa tai muiden vanhempien perheenjäsenten harteille, jotka ovat usein itsekin avun tarpeessa. Heillä on usein hyvin vähän resursseja tyydyttää lasten perustarpeita. (Kainulainen & Voima 2010, 1–2.)

Vastuun perheen huolenpidosta ja tuesta kantavat useimmiten naiset ja tyttölapset. Tämä heijastuu naisten tapauksessa heidän mahdollisuuksiinsa ansaita elantoa ja tyttöjen tapauksessa osallistua koulun käyntiin. Tilanteen huonontuessa nämä sukulaiset, jotka voivat orpolapsista huolehtia, köyhtyvät entisestään heidän kamppaillessaan selviytymisestä rajallisin resurssein. (Kanduza ym. 2009, 18.)

Niemi (2003, 89) mainitsee, että swazinuoren elämään mahtuu nälän, surun, köyhyyden, kuolemanläheisyyden ja pelon lisäksi myös unelmia paremmasta elämästä, vastuuntuntoa, lähimmäisen rakkautta sekä arvokkaan elämän puolesta taistelua. Swazinuorten elämän perusarvot koostuvat hyvin vahvasti samoista aineksista kuin länsimaalaisten ikätovereidensakin: itsensä kouluttamisesta ja työn tekemisestä sekä avioliiton tärkeydestä ja perheen perustamisesta. Nuoret haluavat, että heidän tulevaisuutensa on menneisyyttä valoisampi. Eryityisesti he haluavat päästä eroon Swazimaata koskevasta kehitysmaaleimasta. Toiveisiin kuuluu valmistuminen kohtalaisesti palkattuun ammattiin, kuten sairaanhoitajaksi tai opettajaksi, sekä perheen toimeentulosta huolehtiminen. (Niemi 2003, 83–84.)

3.5 Lastensuojelu Swazimaassa

Viimeisten viiden vuoden aikana Swazimaan lastensuojelun kentällä on tehty useita arviointeja, joilla on mitattu sen kykyä tuottaa riittävästi lastensuojelupalveluita. Vastatakseen jatkuvasti kasvaviin haasteisiin, liittyen kotiensa ulkopuolella elävistä lapsista huolehtimiseen sekä suojeluun, on Swazimaan hallitus yhteistyössä kansalaisjärjestöjen, yhteisöjen sekä yksityisten toimijoiden kanssa

pyrkinyt löytämään keinoja vähentääkseen HIV:n, lisääntyvän köyhyyden sekä jatkuvan ravinnonsaannin epävarmuuden vaikutuksia lapsiin. Vuosien 2000 ja 2004 välisenä aikana lastenkotien perustaminen sekä niissä asuvien lasten määrä kasvoi yli 80 prosenttia. (UNICEF 2010, 5.)

Useissa tapauksissa haavoittuvassa asemassa elävien lasten toimeentulo on uhattuna johtuen säännöllisten ansioiden, koulutuksen, huolenpidon sekä perustarpeiden puuttumisesta. Johtuen HIV-epidemiasta tarve psykososiaaliseen tukeen, joka sisältää kuoleman ja trauman käsittelyä, on Swazimaassa lisääntynyt. Monet yhteisöt ovat pyrkineet vastaamaan tilanteeseen lisäämällä psykososiaalisen tuen tarjontaa. Tällä hetkellä haavoittuneessa asemassa olevien lasten psykososiaaliset tarpeet kohdataan vaihtelevien yhteisöllisten hankkeiden kuten Neighborhood Care Points (NCPs), Child Protection Committees (*Lihlombe Lekukhalela* – olkapää, jota vasten itkeä), toimesta. Hankkeita ylläpitävät UNICEF sekä Kagogo Social Centre. Psykososiaalista tukea tarjotaan myös lakisääteisenä, sekä kaupungeissa että maaseudulla. (Kanduza ym. 2009, 25.)

3.5.1 Lapsen oikeuksien sopimus ja sen toteutuminen Swazimaassa

YK:n Lapsen oikeuksien sopimus on maailmanlaajuisesti hyväksytty asetus, joka on laadittu monipuolisten oikeusjärjestelmien ja kulttuuriperinteiden pohjalta. Sopimus on ensimmäinen laillisesti sitova kansainvälinen mittari, jonka avulla lasten ihmisoikeuksia säädetään kokonaisvaltaisesti. Lapsen oikeuksien sopimus solmittiin vuonna 1989, kun johtajat ympäri maailmaa päättivät lasten tarvitsevan erityisen sopimuksen juuri heitä varten. Valtiot ovat sitoutuneet turvaamaan lasten oikeudet ratifioimalla sopimuksen ja ovat näin ollen vastuuvollisia kansainvälisen yhteisön silmissä. (UNICEF 2008.)

Sopimus esittää lasten oikeuksia 54 artiklan ja kahden lisäpöytäkirjan avulla. Neljä ydinperiaatetta sopimuksessa ovat syrjimättömyys, lasten etuuksille omistautuminen, oikeus elämään, selviytymiseen ja kehitykseen sekä lasten

näkemyksen kunnioittaminen. Nämä neljä periaatetta koostuvat olennaisista ihmisoikeuksista, jotka jokaisella lapsella tulisi olla: oikeus selviytyä ja kehittyä täysivaltaiseksi aikuiseksi, vahingollisten esimerkkien, pahoinpitelyn ja hyväksikäytön välttäminen sekä osallistumisen oikeus täysivaltaisesti perhe-, kulttuuri- ja sosiaaliseen elämään. Sopimus suojaa näitä oikeuksia asettamalla standardeja terveyshuoltoon, koulutukseen, laillisiin oikeuksiin ja sosiaalipalveluihin. (UNICEF 2008.)

Swazimaa allekirjoitti Lapsen oikeuksien sopimuksen vuonna 1990 ja ratifioi sen vuonna 1995. Vuonna 1992 julkaistiin kansallinen ohjelma lasten aseman parantamiseksi (National Programme of Action for the Children of Swaziland, 1993–2000). Siihen sisällytettiin suurin osa Lapsen oikeuksien sopimuksen artikloista joko suoraan tai epäsuoraan. Ainoan poikkeuksen tässä suhteessa muodosti oikeus ilmaiseen sekä pakolliseen peruskoulutukseen, jota ei pystytty takaamaan Swazimaan lapsille valtion vakavien taloudellisten rajoitteiden vuoksi. (Environmental Consulting Services 1997.)

Lapsen oikeuksien komitea (The Committee on the Rights of the Child) perustettiin valvomaan Lapsen oikeuksien sopimuksen täytäntöönpanoa sen allekirjoittaneissa maissa. Komitea on hyvin huolestunut etenkin lasten fyysisen kurituksen yleisyydestä Swazimaassa. Muita huolenaiheita ovat heikko budjettien kohdentaminen lasten oikeuksien suojelemiseksi ja edistämiseksi sekä riittämätön lainsäädäntö lasten etujen turvaamiseksi. Myös kokonaisvaltaisen menettelytavan puuttuminen lasten hyväksikäytön ja heitteillejätön ehkäisemiseksi ja hävittämiseksi perheissä huolestuttaa komiteaa. (Committee on the Rights of the Child 2006, 4, 6, 9.)

Swazimaan perustuslaki antaa luvan käyttää ”maltillista ruumiillista kuritusta” lapsia kohtaan. Fyysinen kuritus onkin laajasti hyväksytty kasvatusväline swazimaalaisissa perheissä, kouluissa ja vaihtoehtoisissa hoidoissa. (Committee on the Rights of the Child 2006, 7.) Pääsyyt jatkuvaan fyysiseen kurittamiseen Swazimaassa linkittyvät aikuisten tietämättömyyteen lasta suojelevia ihmisoikeudellisia raameja kohtaan. He eivät myöskään tiedosta negatiivisia vaikutuk-

sia, joita fyysinen kuritus aiheuttaa lapsissa. Suurin osa aikuisista ei ole saanut mitään koulutusta fyysisen kurittamisen vaihtoehdoksi eikä heillä ole taitoja pitää lapsiaan kurissa väkivallattomin keinoin. (Clacherty, Donald & Clacherty 2005, 5.)

Lapsen oikeuksien sopimuksen lisäksi Swazimaa on ratifioinut myös muita vastaavia lasten ihmisoikeuksia suojaavia sopimuksia, kuten YK:n yleissopimuksen sekä Afrikan peruskirjan lasten oikeuksista ja hyvinvoinnista (African Charter on the Rights and Welfare of the Child). Näitä sopimuksia rikotaan lasten kokiessa väkivaltaa, pahoinpitelyä, laiminlyöntiä sekä hyväksikäyttöä. He ovat sen vuoksi suojelun tarpeessa. Swazimaassa tätä asiaa ajavat organisaatiot, kuten Swaziland Action Group Against Abuse ja Save the Children, jotka työskentelevät suojellakseen kaikkia Swazimaan lapsia. (Kanduza ym. 2009, 22.)

Koulutus on jokaisen lapsen perusoikeus. Myös jokaisella Swazimaalaisella lapsella tulisi olla oikeus ilmaiseen koulutukseen julkisissa kouluissa, ainakin perusopetuksen loppuun saakka. Vallalla olevassa tilanteessa Swazimaassa ei kaikilla lapsilla kuitenkaan ole siihen mahdollisuutta. Tämän vuoksi koulutuksen hankkiminen on ollut monille lapsille, etenkin haavoittuvassa asemassa oleville, lähes mahdotonta. Huolimatta siitä, että oikeus koulutukseen on kansainvälinen vaatimus jokaisen lapsen kohdalla, monelle Swazimaan orvolle se ei kuitenkaan ole arkipäivää. Heillä ei ole riittävästi rahaa ruokaan, vaatteisiin (sisältäen koulupuvut) tai kirjoihin ja lisäksi he ovat useimmiten liian kuormitettuja kotitöillä. (Kanduza ym. 2009, 25.)

Koulumaksut Swazimaassa ovat noin 50–100 euroa lukukaudessa ja tämän lisäksi perheiden on kustannettava lapsille koulupuvut sekä -kengät. Kaupungeissa koulumaksut ovat maaseutua kalliimmat. (Tikka 2005, 25.) Taloudelliset ongelmat ovat syynä 61 prosentissa tapauksista, joissa lapsi aloittaa koulun, mutta joutuu jättämään sen kesken. Muita yleisiä syitä koulun keskeytymiselle ovat useat luokalle jäämiset, koulun aloittaminen normaalia vanhemmalla iällä sekä tyttöjen kohdalla raskaaksi tuleminen. Myös sukupuolien väliset erot ovat 10–19-vuotiaiden keskuudessa suuria. Tytöistä 25 prosenttia jättää koulun kes-

ken, kun poikien keskuudessa vastaava luku on 15 prosenttia. (Environmental Consulting Services 1997.)

Vuonna 2003 Swazimaan opetusministeriö antoi direktiivin kaikkien koulujen rehtoreille, jotta he ottaisivat oppilaiksi myös orpolapset, koska he ovat muita lapsia epäedullisemmassa yhteiskunnallisessa asemassa. Hallitus jopa myönsi rahaa tähän tarkoitukseen, mutta lopulta direktiivi määrättiin ilman, että min-käänlaisia rakenteita oli luotu toiminnan mahdollistamiseksi. (Kanzuda ym. 2009, 26.)

Vuonna 2005 perustuslain uudistuksessa määrättiin, että kolmen vuoden sisällä perustuslain uudistuksen täytäntöönpanosta tulisi lapsilla olla oikeus ilmaiseen peruskoulutukseen (Swazimaan perustuslaki 2005). Vuoden 2010 alussa muutos vihdoinkin tapahtui, kaksi vuotta myöhässä. Laki tosin muuttui pelkästään kahden ensimmäisen lukuvuoden osalta, muut peruskoulun lukukaudet ovat edelleenkin maksullisia. Myös lain käytäntöönpanossa on ollut ongelmia. Kaikki hakukkaat eivät ole päässeet opiskelemaan, koska kouluissa ei ole varauduttu kasvavaan koululaisten määrään. Näin ollen luokkatiloja ja opettajia ei ole ollut riittävästi. Osaa lapsista ei ole myöskään hyväksytty opiskelemaan, koska he ovat yli-ikäisiä. Tämä johtuu siitä, että heillä ei ole aikaisemmin ollut varaa maksaa koulumaksuja, jonka vuoksi he eivät ole voineet aloittaa koulunkäyntiä ajallaan. (IRINNEWS 2010.)

3.5.2 Hallituksen rooli lastensuojelussa

Hallituksen päävastuualueena lastensuojelussa on tukea ja pitää huolta orvoista ja haavoittuvassa asemassa olevista lapsista sekä luoda lainsäädäntö ja valvoa sen toteuttamista. Hallituksen tulee myös luoda resursseja helpottaakseen lapsista huolehtimisessa lisäämällä työvoimaa, infrastruktuuria sekä työntekijöiden koulutusta. Hallituksen tehtävänä on myös varmistua muiden toimijoiden valmiuksista pitää vastuullisesti huolta haavoittuneiden lasten oikeudesta ruokaan, suojaan, koulutukseen, peruspalveluihin sekä osallisuuteen. (Kanduza ym.

2009, 33, 35.)

Swazimaan lakien ainoa kohta, joka koskee suoraan ja pelkästään lapsia, on perustuslain pykälä 29. Perustuslakia muokattiin viimeksi vuonna 2005. Siinä määrätään, että lasta ei saa palkata työhön, josta on haittaa hänen terveydelle, koulutukselle tai kehitykselle. Lasta ei saa pahoinpidellä, hyväksikäyttää tai kiduttaa, mutta kohtalainen fyysinen kurittaminen on sallittua. Lapsella on oikeus tulla kasvatetuksi vanhempiensa tai muiden laillisten sijaisten avulla. Avioliiton ulkopuolella syntyneellä lapsella tulee olla samat oikeudet kuin muillakin lapsilla. Lapsen velvollisuutena on kunnioittaa vanhempiaan. (Swazimaan perustuslaki 2005.)

Lain seitsemännessä pykälässä ja sen alla olevissa neljässä momentissa määrättiin myös, että parlamentin tulisi seuraavina vuosina asettaa lakeja, joiden kautta lasten asemaa parannettaisiin. Näihin uusiin lakeihin lukeutuisi myös lastensuojelullinen sijaishuoltolaki, jossa määrättäisiin vanhempien menettävän oikeutensa lapseensa, jos he eivät pystyisi pitämään hänestä huolta. Parlamentin tulisi myös asettaa vanhemmuuteen ja vanhempien velvollisuuksiin lastensa huolehtimisessa liittyvä laki. (Swazimaan perustuslaki 2005.)

Swazimaan HIV-tilanne on johtanut siihen, että yhä kasvavin määrin lasten vanhemmat kuolevat. Lasten haavoittuvaisuuden kasvuun ovat vaikuttaneet myös työttömyysaste, köyhyys, ruoan puute sekä muuttoliike maaseudulta kaupunkiin. Lisäksi monet isät työskentelevät kotipaikkakuntiansa ulkopuolella tai ulkomailla eivätkä näin osallistu perheidensä arkeen aktiivisesti. Nämä tekijät ovat vaikuttaneet osaltaan siihen, että lapset joutuvat kohtaamaan väkivaltaa, hyväksikäyttöä sekä laiminlyöntiä yhä enemmän ja enemmän. Näitä ongelmia ovat pahentaneet huonosti järjestettyjen ja säännöstelemättömien sijaishuolto- paikkojen nopea määrällinen kasvu. Rahan ja muun tuen heikko koordinointi on johtanut huonoon palveluntuotantotasoon. (Swazimaan hallitus 2009, 44.)

Swazimaassa toivotuin sijaishuollon vaihtoehto on yhteisöllinen perhehoito. Mieluiten orpo lapsi sijoitetaan sukulaisille. Näin lapsi kasvaa edelleen samassa

yhteisössä, eikä häntä siirretä tutusta ympäristöstään. Toisinaan lapsi on kuitenkin pakko sijoittaa muualle kuin tuttuun yhteisöön. Nykyisen lainsäädännön riittämättömyyden vuoksi se ei kuitenkaan ole aina paras vaihtoehto, koska lastensuojelulaitoksia perustetaan Swazimaassa sen seurauksena ilman laillisia raameja, toimintasuunnitelmia, rekisteröintiä ja sijaishuollon kansallisia standardeja. Swazimaan terveysministeriön vuonna 2006 teettämän tutkimuksen mukaan näitä kansallisia standardeja ei tosin ole vielä mihinkään määritelty. Swazimaassa ei ole myöskään olemassa minkäänlaisia arviointityökaluja lasten sijaishuollon tarpeen määrittämiseksi. (Swazimaan hallitus 2009, 44.)

Kanduza ym. (2009, 31) mainitsevat Save The Children -järjestön tekemän tutkimuksen, joka osoittaa seuraavia puutteita Swazimaan lapsia koskevassa lainsäädännössä: lait eivät tavoita lasten nykypäivän olosuhteita ja ahdinkoa, ne ovat pirstaleisia ja vaikeaselkoisia, lainsäädäntö ei tarjoa orpolapsille pääsyä peruspalveluiden piiriin, minimistandardit koskien hoitolaitosten tasoa puuttuvat eikä lapsijohtoisia talouksia silmälläpitäen ole luotu minkäänlaisia säädöksiä. Tutkimuksen tekijät mainitsivat myös, ettei maassa ole minkäänlaista lainsäädäntöä koskien esimerkiksi lapsipornoa tai lapsikauppaa. Hallituksen haasteena lasten oikeuksien ja hyvinvoinnin toteutumisen ja toteuttamisen kannalta ovat riittämättömät työ- ja taloudelliset resurssit ja se, ettei orpolasten tilanne ole noussut asialistalla kärkisijoille. (Kanduza ym. 2009, 43).

3.5.3 Kansalaisjärjestöjen rooli lastensuojelussa

Viranomaisten riittämättömien toimien sekä puutteellisen lastensuojelulainsäädännön vuoksi kansalaisjärjestöjen rooli lasten hyvinvoinnista huolehtimisessa on Swazimaassa merkittävä. Kansalaisjärjestöjen ydintavoite on turvata lasten oikeus onnelliseen, terveelliseen ja turvalliseen lapsuuteen. Kansallisella tasolla pyritään vaikuttamaan muun muassa osallistumalla sosiaalijärjestelmän sekä lasten oikeuksia koskevan lainsäädännön kehittämiseen. Swazimaassa ei esimerkiksi ole lastensuojelulakia ja kansalaisjärjestöt työskentelevät sen asettamiseksi. Poliittisen vaikuttamisen lisäksi kansalaisjärjestöt pyrkivät lisäämään

ihmisten tietoisuutta lasten oikeuksista esimerkiksi yhteisöissä ja kouluissa. (Save the Children Swaziland 2011.)

Ruohonjuuritasolla kansalaisjärjestöt toimivat monipuolisesti tuottamalla erinäisiä palveluita. Esimerkiksi SOS -järjestöllä on Swazimaassa kolme lapsikylää, joissa toimii lastenkoteja, päiväkoteja, kouluja sekä tarjotaan terveydenhuoltoa. SOS:lla on Swazimaassa käynnissä myös Family Strenghtening Program, joka tarjoaa avoimuollollista apua perheille. Siihen sisältyy avun tarpeessa olevien perheiden kartoittamista sekä taloudellisen avun tarjoamista esimerkiksi koulumaksujen, terveydenhuollon kustannusten ja ruoka-avun muodossa. Tämän avun tarve on noussut perinteisen swazimaalaisen yhteisörakenteen rappeutumisesta. (SOS 2011.)

Swazimaassa toimii myös muita vastaavaa taloudellista apua tarjoavia kansalaisjärjestöjä. Esimerkiksi World Vision, joka edellä mainittujen palveluiden lisäksi tarjoaa muun muassa HIV-koulutusta kouluissa näyttelemisen, musiikin ja tanssin kautta. Lapsiperheitä, joiden vanhemmat ovat sairaita, tuetaan taloudellisesti, mutta myös tarjoamalla psykososiaalista tukea. Yhteisöjen omavaraisuuteen pyrkimistä tuetaan antamalla maataloutta koskevaa koulutusta. Tähän kuuluu esimerkiksi maanviljelijöiden kouluttaminen, kuivuutta kestävien viljakasvien tarjoaminen viljeltäväksi sekä sadon jälleenmyynnin tukeminen. (World Vision 2011.)

Kansalaisjärjestöjen työssä haasteena ovat puutteelliset ja sitovat suuntaviivat siitä, miten yhteisöjen tulisi ottaa vastuuta lapsista. Yhteisöjen puutteellinen ymmärrys kansalaisjärjestöjen toiminnasta sekä alan toimijoiden huonosta yhteistyöstä johtuva vaivannäön moninkertaistuminen vaikeuttavat myös työntekoa. Järjestöjen toiminnan rajoittaminen valtion toimesta, rahoittajien puute sekä liian vähäiset resurssit ovat myös asioita, joita Swazimaassa toimivat kansalaisjärjestöt joutuvat ottamaan huomioon. (Kanduza ym. 2009, 37, 44.)

Swazimaassa kirkolliset organisaatiot kärsivät usein stereotyyppisestä lähestymistavasta; toisinaan uskontoa käytetään perusteena sille, kuka on oikeutettu

hyötymään organisaation tuottamista palveluista. Tämä johtaa valikointiin sen sijaan, että ihmisten tarpeet otettaisiin huomioon uskonnosta riippumatta. (Kanduzi ym. 2009, 44.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksemme tarkoitus oli tarkastella lasten asemaa Swazimaassa ja perehtyä kansalaisjärjestöjen toimintoihin sen edistämiseksi. Tähän sisältyi kansalaisjärjestöjen palveluiden ja toimenpiteiden kartoitus sekä järjestöjen omien mielikuvien selvitys heidän asemastaan Swazimaan lastensuojelun piirissä. Tässä opinnäytetyössä on käsitelty seuraavia tutkimuskysymyksiä:

1. Kuinka lastensuojelu toimii Swazimaassa?
2. Minkälainen on lastensuojelutyötä Swazimaassa tekevien kansalaisjärjestöjen rakenne ja toiminta?
3. Mikä on kansalaisjärjestöjen näkemys lasten asemasta ja mahdollisuuksista sen parantamiseksi?

Alun perin tarkoituksenamme oli keskittyä tutkimuksessa ainoastaan kansalaisjärjestöjen rooliin Swazimaan lastensuojelussa. Kahden haastattelun jälkeen huomasimme kuitenkin, että suoraan tähän kysymykseen haastateltavamme eivät oikeastaan osanneet vastata. Näin ollen rupesimme keskittymään enemmän myös muihin kysymyksiin ja laajensimme tutkimuksen päämäärän nykyiseen, kaksiosaiseen muotoonsa, jolloin myös haastatteluja edeltävät tutkimuskysymyksemme vaihtuivat.

Jotta saisimme kuvan lasten asemasta Swazimaassa, meidän oli selvitettävä lastensuojelun toiminnot yleisesti, koska ilman niiden tuntemusta olisi lasten saamaa tukea vaikea arvioida. Ensimmäinen tutkimuskysymys vastasi tähän ja pystyimme myös sen ja taustatutkimuksen avulla orientoitumaan aiheeseen. Viimeinen kysymys oli myös oleellinen tutkimuksemme tarkoitusta silmällä pitäen, koska näin saimme haastateltaviltamme mahdollisimman tuoretta ruohon-

juuritason tietoa lasten nykyisestä asemasta ja hyvinvoinnista Swazimaassa. Pystyimme tämän kysymyksen avulla myös selvittämään lasten asemaa edistäviä tekijöitä nykyhetkessä ja tulevaisuudessa.

4.2 Tutkimusmetodologia

Valitsimme kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän kvantitatiivisen sijaan, koska emme tutkimuksessa keskittyneet Swazimaan lastensuojelujärjestelmän tehokkuuteen, vaan pyrimme selvittämään Swazimaan lastensuojelun toimintaa yleisesti sekä sitä kuinka kansalaisjärjestöt toimivat ja mikä niiden rooli on Swazimaan lastensuojelussa. Tutkimuksessa sovelsimme sisällönanalyysia tekemämme haastatteluiden pohjalta.

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimusmenetelmän avulla voi tarkastella laajasti sosiaalisia ulottuvuuksia käyttämällä teoriakehyksiä, jotka korostavat kohteen syvyyttä, kontekstia, moniulotteisuutta ja -mutkaisuutta. Kvalitatiivinen tutkimus sisältää edellä mainitut tekijät analyseissaan muokkaamattomina. Tämän takia se muodostaa päteviä argumentteja siitä, miten asiat toimivat tietyssä kontekstissa. (Mason 2002, 1.)

Kvalitatiivinen tutkimus sosiaalitieteissä ei ole yhdenmukainen järjestelmä tekniikoita tai oppijärjestelmiä, vaan teoriasuuntausten erot sen sisällä ovat suuret (Mason 2002, 2). Siitä huolimatta hyvän kvalitatiivisen tutkimuksen tulisi sisältää seuraavat pääpiirteet: tutkimuksen konteksti pitäisi tulla ymmärretyksi, tutkimuksen tulisi havainnollistaa tiedot luotettavasti ja antaa uusia näkemyksiä. Tutkimuksen tulisi olla kokonaisvaltainen selvitys saaduista tiedoista eikä se saisi olla valikoiva. Sen pitäisi myös selkeästi osoittaa mikä on analysoimatonta tietoa ja mikä tulkittua. (Seale, Gobo, Gubriuma & Silverman 2006, 9–10.)

4.2.1 Puolistrukturoitu haastattelumetodi

Osa haastattelukysymyksistämme oli avoimia ja osa tarkemmin määriteltyjä. Ne koskivat järjestöjen yleistä toimintaa sekä haastateltavien näkemyksiä lasten asemasta Swazimaassa. Tarkoituksemme oli jättää kysymykset mahdollisimman avoimiksi, jotta syntyisi keskustelua ja voisimme esittää vapaasti tarkentavia kysymyksiä esimerkiksi viitaten edellisten haastatteluiden antamiin ajatuksiin. Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 47–48) mukaan puolistrukturoiduille haastatteluille tyypillistä on juuri se, että jotkin näkökulmat ovat ennalta määrättyjä, mutta haastattelu voi näiden jälkeen edetä omilla uomillaan. Näin ollen haastateltavan omalle tulkinnalle ja haastattelijan kanssa luomalle vuorovaikutukselle jää enemmän tilaa. Valitsimme puolistrukturoidun haastattelun juuri tämän takia, sillä halusimme ottaa huomioon haastateltavien asiantuntijuuden – ja meitä huomattavasti suuremman tietomäärän Swazimaan lastensuojelullisesta tilanteesta ja käytännöistä – vuorovaikutuksen ja avoimuuden kautta.

4.2.2 Sisällönanalyysi

Tuomen ja Sarajärven (2004, 93) mukaan sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Analyysin tarkoitus on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysin avulla analysoitavasta aineistosta saadaan kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa, jonka jälkeen ilmiötä voidaan tutkia systemaattisesti ja objektiivisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 105, 110.)

Tutkimuksessamme käytimme aineistolähteistä sisällönanalyysia, joka voidaan jakaa kolmeosaiseksi prosessiksi: aineiston pelkistämiseen, ryhmittelyyn sekä teoreettisten käsitteiden luomiseen. Aineiston pelkistämisessä eli redusoinnissa analysoitavasta informaatiosta karsitaan tutkimukselle epäolennainen pois litte-roimalla tutkimustehtävälle olennaiset ilmaukset. Aineiston ryhmittelyssä eli klusteroinnissa aineistosta poimitut ilmaukset käydään läpi ja aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Ryhmittelyn

avulla luodaan pohja tutkimuksen perusrakenteelle. Teoreettisten käsitteiden luominen eli abstrahointi on viimeinen vaihe, jossa erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto. Tämän valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä, joita voidaan yhdistellä esimerkiksi taulukoiden avulla. Näitä käsitteitä tulkitsemalla ja pääättelemällä saadaan käsitteellisempi näkemys tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 110–115.)

Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan yhtäläisyyksiä ja eroja etsien, tiivistäen sekä olennaisimpia tekijöitä tunnistaen. Dokumenttien analysointi on systemaattista ja objektiivista ja se keskittyy merkitysten löytämiseen tekstistä. Pyrkimyksenä on ensisijaisesti luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä ja järjestää aineisto tiiviiseen ja loogiseen muotoon. Usein on vaarana, että analyysi jääkin vain kuvailun tasolle, eikä siitä ole kyetty järjestämään johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103, 120–121.)

4.3 Tutkimusaineiston keruu

Tutkimusaineiston keräsimme haastattelemalla viittä Swazimaassa toimivan kansalaisjärjestön johtavaa työntekijää keväällä 2010. Halusimme mahdollisimman heterogeeniset haastateltavat, joten valitsemamme kansalaisjärjestöt olivat toisiinsa verrattuna erilaisia, vaikka sama lasten asemaa parantava tarkoitus niillä onkin. Tarkoituksena oli saada Swazimaan neljällä pääalueella (highveld, middleveld, lowveld, Lubombo) vaikuttava kansalaisjärjestöjen lastensuojelutyö kartoitettua, jotta saamamme tietomäärä olisi mahdollisimman kattava. Kansalaisjärjestöt jakoutuivat paikallista työtä tekeviin ja maanlaajuisiin sekä kaupungissa ja maaseudulla toimiviin. Osa kansalaisjärjestöistä oli kansainvälisiä ja osa kansallisia ja niiden koot asiakas- ja henkilökuntamääriltään vaihtelivat suuresti.

Alun perin tarkoituksena oli haastatella useammankin järjestön edustajaa, mutta ajanpuutteen ja paikallisten kontaktien luomisen vaikeuden vuoksi määrä jäi viiteen. Haastattelut suoritettiin kasvotusten lukuun ottamatta yhtä, joka oli aika-

tauluongelmien ja välimatkojen vuoksi suoritettava sähköpostitse. Haastattelut kuvasimme videokameralla ja litteroimme myöhemmin. Saimme haastateltaviltamme myös kirjallista materiaalia heidän kansalaisjärjestöistään, jota käytimme hyväksi opinnäytetyössämme tarkentavina asiakirjoina.

Teimme haastattelut englanniksi, joka ei ollut meidän eikä kaikkien haastateltaviemme äidinkieli. Siitä huolimatta koimme molempien osapuolten kuitenkin ymmärtävän toisiaan, niin kielellisesti kuin asiasisällöllisestikin. Epäselvissä tilanteissa teimme tarkentavia kysymyksiä. Haastateltaviemme joukossa oli swazimaalaisia ja Swazimaan ulkopuolelta tulleita työntekijöitä, joten kulttuurierot sekä meidän ja haastateltaviemme välillä että haastateltavien keskuudessa olivat suuret. Mielestämme saimme kysymyksiimme rehellisiä ja realistisia vastauksia, vaikka ennakkoon epäilimme vastaavatko kaikki totuudenmukaisesti ja asioita kaunistelematta. Huomasimme kuitenkin Swazimaan ulkopuolelta tulleiden toimijoiden kritisoivan herkemmin monia asioita, muun muassa valtion riittämätöntä roolia lasten aseman turvaamiseksi.

Kansalaisjärjestöjen edustajien haastatteluiden lisäksi keskustelimme Swazimaan yliopiston sosiologian tiedekunnan johtajan, professori Rajan Mathewin kanssa opinnäytetyötämme koskevista aiheista kahdesti hänen toimistollaan Matsaphassa. Ensimmäisessä tilaisuudessa kansainvälisen vaihdon alussa esittelimme alustavat haastattelukysymykset ja saimme parannusehdotuksia niihin. Toisessa tapaamisessa aivan vaihdon lopulla esittelimme senhetkistä englanninkielistä versiota opinnäytetyöstämme ja siihen liittyviä kysymyksiä, joihin emme olleet saaneet mielestämme tyydyttäviä vastauksia haastateltaviltamme. Näistä tapaamisista oli suurta hyötyä työmme jäsentämisessä. Lisäksi saimme käsiimme myös materiaalia Swazimaassa tehdyistä tutkimuksista, jota olisi muuten ollut vaikea saada, koska Swazimaan tietojärjestelmät eivät ole vielä sähköiseen muotoon siirrettyjä.

4.4 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen tekemiseen liittyvät eettiset periaatteet ovat yleisesti hyväksytyjä ja tutkijan on otettava ne tutkimusta tehdessään huomioon. Hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen kuuluu muun muassa rehellisyys, yleinen huolellisuus, eettisesti kestävä menetelmä, avoimuus sekä suunnittelu, raportointi ja toteutus. (Hirvonen 2006, 31; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 23–24.) Valitsimme opinnäytetyön aiheemme omasta mielenkiinnostamme lastensuojelutyötä kohtaan. Vieraassa kulttuurissa tehtyyn tutkimukseen liittyy monia, esimerkiksi kulttuurieroihin ja kieleen liittyviä, eettisiä ongelmia, jotka tutkimusta tehdessämme pyrimme ottamaan huomioon.

Tutkimusaineiston keruun suoritimme pääosin haastattelemalla eri kansalaisjärjestöjen edustajia. Eettisesti hyvän tutkimuskäytännön mukaan tutkimukseen osallistuvilla henkilöillä on annettava riittävästi tietoa tekeillä olevasta tutkimuksesta ja sitä kautta mahdollisuus päättää, haluavatko he osallistua tutkimukseen. Molempien osapuolten, sekä tutkijan että tutkimukseen osallistujan, on myös ymmärrettävä toisiaan, jotta voidaan olla varmoja tutkimukseen osallistujan vapaaehtoisuudesta. (Hirsjärvi ym. 2007, 24–25.) Haastattelemiemme henkilöiden kanssa sovimme haastattelutapaamisista aina etukäteen ja kerroimme, mitä varten ja mistä aiheesta pyydämme heiltä haastattelua. Lisäksi kysyimme kaikilta haastattelemitamme henkilöiltä, antavatko he luvan mainita nimensä tai organisaationsa tutkimuksemme yhteydessä.

Haastattelut teimme englanniksi, joka ei ole äidinkielemme, joten emme voi täysin olla varmoja, olemmeko ymmärtäneet kaikki vastaukset oikein. Haastatteluaineisto on käännetty englannista suomeksi, jolloin on ollut tärkeää kiinnittää erityistä huomiota myös siihen, että olemme onnistuneet tuomaan käänöksessämme vastaajan näkökulman oikein esille. Koska työmme on kirjoitettu suomeksi, katsoimme parhaaksi kääntää myös haastattelut ja työssämme käytetyt lainaukset suomenkieliseksi. Koimme myös oman kielitaitomme olevan riittävän hyvä, jotta haastatteluiden alkuperäinen sisältö ja sanoma säilyivät käänöksessämme huolimatta.

Tutkimusaineiston asianmukainen tallennus kuuluu tutkimuksen eettisiin periaatteisiin (Hirsjärvi ym. 2007, 24). Haastattelutilanteet tallensimme videokameralla, jolloin pystyimme aineistoa litteroidessamme kuuntelemaan epäselviä kohtia useamman kerran varmistuaksemme, että kaikki tulee oikein kirjatuksi. Lisäksi olemme säilyttäneet haastatteluista tekemämme nauhat, joten olemme tarvittaessa pystyneet vielä litteroinnin jälkeenkin tarkistamaan niiden sisältöä.

Tutkimuksessa ja tutkimustulosten raportoinnissa olemme noudattaneet eettisten periaatteiden vaatimaa rehellisyyttä. Koska haastattelimme länsimaisina ihmisinä swazimaalaisia toimijoita, emme kuitenkaan voi olla täysin varmoja, ovatko he vastauksissaan tuoneet esille kaiken totuudenmukaisesti. Kulttuurieroista johtuen olemme saattaneet saada haastattelimiltamme henkilöiltä kiilotetun kuvan asioista. Positiivisia asioita on saatettu tuoda esille enemmän ja negatiivisia jättää kertomatta, koska on haluttu antaa todellisuutta parempi kuva toiminnasta. Omat mahdolliset, pääosin kulttuurillisista eroista johtuvat, henkilökohtaiset ennakkoluulot sekä -käsitykset ja niiden mahdolliset vaikutukset ke-
räämämme tutkimusaineiston käsittelyyn olemme pyrkineet sivuuttamaan ja tällä tavoin pyrkineet tutkimuksen eettisten periaatteiden vaatimaan avoimuuteen niitä kirjatessamme.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Haastattelemiemme kansalaisjärjestöjen rakenne

Haastattelemiemme kansalaisjärjestöjen koot vaihtelivat pienistä paikallisista toimijoista suuriin kansainvälisiin järjestöihin. Näiden järjestöjen työntekijöiden määrä sekä koulutustaso selviävät taulukosta 1. Lisäksi taulukkoon on kerätty tietoa kunkin järjestön toiminnan rahoituslähteistä.

TAULUKKO 1. Työntekijöiden määrä ja koulutuksen taso sekä organisaation rahoitus

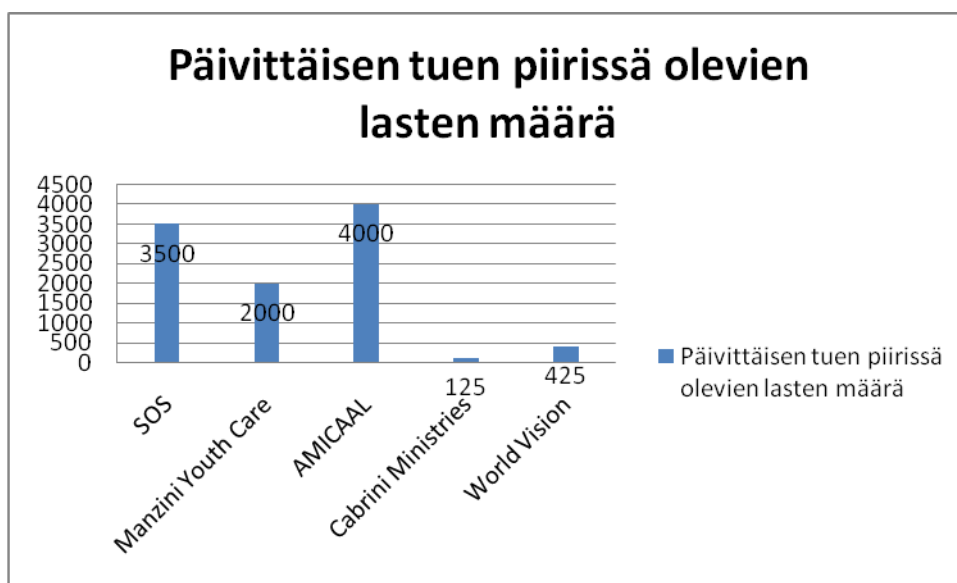
	SOS	Manzini Youth Care	AMICAALL	Cabrini Ministries	World Vision (Home Based Care)
Työntekijöiden lukumäärä (vapaaehtoiset)	103	65 (80)	13 (600–700)	45	100
Vakituisten työntekijöiden koulutuksen taso	Peruskoulu Ammatillinen tutkinto Yliopistotutkinto	Järjestön oma koulutus Ammatillinen tutkinto	Yliopistotutkinto	Ei koulutusta Järjestön oma koulutus Yliopistotutkinto	Peruskoulu Ammatillinen tutkinto Yliopistotutkinto
Organisaation rahoitus	SOS:in kansainvälinen toimisto 90% Paikalliset lahjoittajat 10%	Lahjoitukset n. 60% Omat työpajat (korupaja, hunajatehdas, ruokatehdas) n. 30-50% + minimaalinen valtion tuki	Lahjoittajat UNICEF WFP The national emergency response council Mandela children's foundation	PEPFAR Järjestön Australian sairaalan tuki Järjestön oma säätiö Yhdysvalloissa Lahjoitukset	PEPFAR

Kansalaisjärjestöjen paikallisissa toimipaikoissa vakituisten, palkattujen työntekijöiden määrä kokonaisuudessaan vaihteli 13:sta 103:een. Vapaaehtois- ja kausityöntekijät sekä opiskelijat mukaan luettuna nosti työntekijämäärän parhaimmillaan yhdessä järjestössä yli 600 työntekijään. Työntekijöiden koulutuksen taso vaihteli suuresti järjestöjen sisällä. Suurimmassa osassa järjestöjä työskenteli ihmisiä kouluttamattomista korkeasti koulutettuihin. Tämän lisäksi kaikki kansalaisjärjestöt tarjosivat työntekijöilleen sisäistä koulutusta liittyen järjestön toimintaan.

Haastattelemiemme järjestöjen toiminnan rahoituksen lähteet vaihtelivat suuresti. Suuremmilla, kansainvälisillä järjestöillä (SOS, AMICAALL, World Vision) suurin osa rahoituksesta tuli suurilta kansainvälisiltä toimijoilta, kuten UNICEF:ltä, SOS:n kansainväliseltä toimistolta, WFP:ltä (World Food Program) sekä Yhdysvaltojen hallituksen alaiselta säätiöltä PEPFAR:lta (President's Emergency Plan for AIDS Relief). Pienemmät järjestöt (Manzini Youth Care, Cabrini Ministries) kokosivat suurimman osan rahoituksestaan oman organisaationsa kautta sekä yksityisiltä paikallisilta ja ulkomaalaisilta lahjoittajilta.

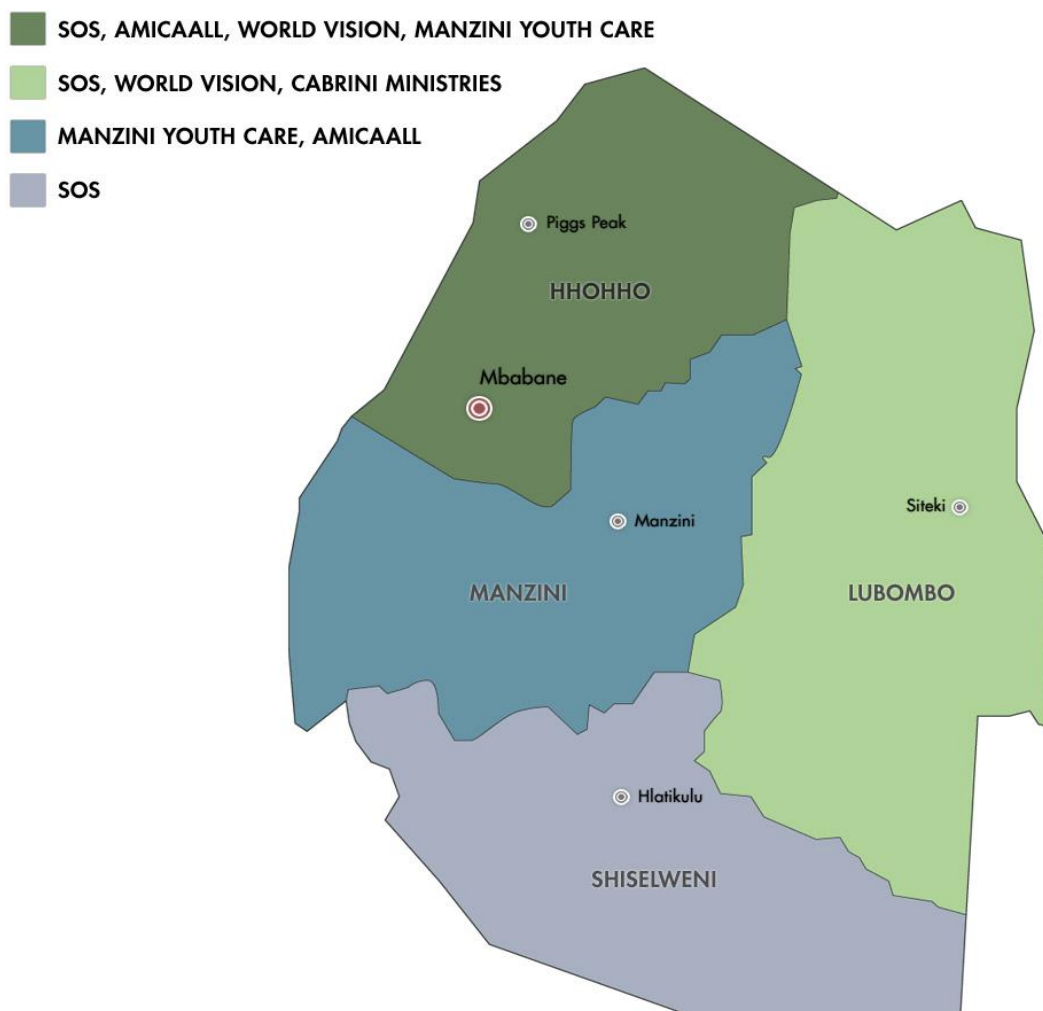
5.2 Kansalaisjärjestöjen asiakkaat

Haastattelemiemme kansalaisjärjestöjen toiminta kohdistuu lapsiin niin suoraan kuin välillisestikin. Suoranaisen lastensuojelutyön, kuten lastenkotitoiminnan, lisäksi osa järjestöistä tekee työtä esimerkiksi sellaisten HIV-positiivisten aikuisten hyväksi, joilla joko on tai ei ole lapsia. Keskityimme asiakasmäärien suhteen kuitenkin selkeästi lapsiin kohdistuvaan toimintaan eli sisällytimme tutkimukseemme yksittäisten avun tarpeessa olevien lasten lisäksi lapsiperheiden parissa tehtävän työn. Yhteensä haastattelemiemme järjestöjen palveluiden piirissä olevia lapsia oli noin 10 000 ja perheitä noin 800. Asiakasmäärän jakautuminen eri kansalaisjärjestöjen kesken selviää kuviosta 1.

KUVIO 1. Kansalaisjärjestöjen päivittäisen tuen piirissä olevien lasten lukumäärä

Alueellisesti järjestöt kattavat Swazimaan kaikki neljä piirikuntaa (Lubombo, Hhohho, Shiselweni, Manzini), niin maaseudun kuin kaupungitkin. Kansalaisjärjestöjen toiminta-alueet käyvät ilmi kuvasta 1.

KUVA 1. Kansalaisjärjestöjen toiminta-alueet Swazimaassa

Lähes poikkeuksetta lapsiasiakkaiden vanhemmista ainakin toinen on kuollut, useimmiten AIDS:iin. Palveluiden piiriin lapset tulevat usein järjestöjen oman etsivän työn kautta. Joskus lapset tai perheet hakeutuvat myös itse järjestöjen tarjoaman avun luokse. Koska valtion toimet lasten aseman parantamiseksi ovat riittämättömiä, otetaan järjestöjen tarjoamat palvelut vastaan mielellään. Swazimaalaisessa lastensuojelussa ei puhuta huostaanotoista, vaan kyse on pikemminkin lasten perustarpeiden tyydyttämisestä.

Kansalaisjärjestöjen palveluiden piirissä olevien lasten ikä vaihteli vastasyntyneistä 18-vuotiaisiin. Paikalliset toimijat ovat kuitenkin tiedostaneet, että suuri osa aikuisiän saavuttaneista asiakkaista ei ole vielä valmiita itsenäiseen elämään. Heidän taustalla olevien traumaattisten kokemusten sekä vähäisen tuen ja ohjauksen vuoksi he eivät ole omaksuneet riittäviä taitoja vastataksaan aikuisiän haasteisiin, jolloin edellytykset selvittää itsenäisesti ovat huonot. Monet heistä ovat aloittaneet myös koulunkäynnin ikätovereitaan myöhemmin ja järjestöt pyrkivät tukemaan heidän peruskoulun päätökseen saattamista tarjoamalla mahdollisuutta asua järjestön palveluiden piirissä peruskoulun loppuun saakka. Asiakasryhmän ikäjakauma sekä perhetilanne selviävät taulukosta 2.

TAULUKKO 2. Asiakkaiden ikä sekä perhetilanne

	Asiakkaiden ikä	Kohderyhmän perhetilanne
SOS	0-18 (tarvittaessa 28 v. saakka)	Vanhemmat menehtyneet, sairaita, köyhiä
Manzini Youth Care	0-18	Vanhemmat menehtyneet, sairaita, köyhiä Pääasiassa katulapsia
AMICAALL	0-24	Vanhemmat menehtyneet, sairaita, köyhiä
Cabrini Ministries	Lapset ja nuoret(aikuiset)	Vanhemmat menehtyneet, sairaita, köyhiä
World Vision (Home Based Care)	Koko perhe	Vanhemmat menehtyneet, sairaita, köyhiä

5.3 Kansalaisjärjestöjen tuottamat lastensuojelupalvelut

Lastensuojelua tarjoavien kansalaisjärjestöjen palveluiden kirjo on verrattain laaja ja sitä on eritelty taulukossa 3. Lasten intensiivisen tukemiseen sisältyy ravinnon, kodin ja hoivan tarjoaminen, joka sisältyy lastenkotitoimintaan. Lisäksi monet järjestöistä tukevat sekä lapsia että perheitä taloudellisesti koulumaksujen, ruoka-avustusten ja terveydenhuollon muodossa. Perheiden parissa työkentelevät järjestöt tekevät myös lastensuojelullista avotyötä tukemalla vanhemmuutta muun muassa neuvonnan, sosiaalisen tuen sekä tukikäyntien muodossa.

TAULUKKO 3. Kansalaisjärjestöjen tuottamat palvelut

	SOS	Mancini Youth Care	AMICAALL	Cabrini Ministries	World Vision
Lastenkoti	•	•		•	
Taloudellinen tuki	•	•			
Terveystuolto	•	•	•	•	•
Perhetyö / -neuvonta	•		•		•
Koulu / päiväkot	•	•		•	
Työpajat		•			
Psykososiaalinen tuki	•	•	•	•	•
Yhteistyöntekijöiden kouluttaminen					•

Peruskoulutuksen saavuttamisen tukemisen lisäksi osa järjestöistä tarjoaa myös omaa koulutusta, joka edesauttaa työn saamista lasten itsenäistytyä. Esimerkkinä Manzini Youth Caren työpajatoiminta, jossa mukana olevilla on mahdollisuus saada ammattitutkinto IT-, käsityö- tai kotitalousalalta. Sen lisäksi nuorten on mahdollista työskennellä järjestön omissa tehtaissa ja myymälöissä, joiden tuotoilla rahoitetaan järjestön toimintaa.

5.4 Kansalaisjärjestöjen oma näkemys yhteistyöstä muiden toimijoiden kanssa Swazimaan lastensuojelussa

Haastattelemamme järjestöt jakoutuivat toimialueensa perusteella kahtia sekä koko Swazimaan alueella toimiviin että paikallisesti, esimerkiksi yhden kaupungin sisällä, toimiviin järjestöihin. Kansalaisjärjestöjen välistä yhteistyötä lastensuojelua tekevien järjestöjen keskuudessa pyritään haastattelemiemme toimijoiden mukaan tekemään mahdollisimman paljon. Yhteistyöhön uskotaan, koska järjestöt tiedostavat ettei yhden toimijan ole mahdollista tehdä kaikkea työtä. Kaupungeissa toimivat paikalliset järjestöt toimivat useimmiten yhteistyössä muiden saman kaupungin sisällä operoivien järjestöjen kanssa ja vastaavasti

laajemmalla säteellä toimivat järjestöt etsivät yhteistyökumppaneitakin ympäri maata. Swazimaan sisällä toimivien järjestöjen lisäksi yhteistyötä tehdään lähes poikkeuksetta suurten kansainvälisten toimijoiden, kuten UNICEF:n kanssa.

Kansallisella tasolla yhteistyön tekeminen todetaan huomattavasti haastavammaksi. Suurelta osin tämän nähdään johtuvan hallituksen olemattomasta roolista lastensuojelun toimijana. Järjestöt ovat kokeneet vaikuttamismahdollisuutensa rajallisiksi, mutta työtä lasten asioiden puolestapuhujina jatketaan utterasti, jotta tilanteeseen saataisiin muutos. Kansallisella tasolla parannusta toivotaan muun muassa perusturvaan ja tulonjakoon sekä ylipäätään hallituksen toivotaan ottavan enemmän vastuuta lasten hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Pienenä edistysaskeleena tähän suuntaan nähdään valtion varapääministerin alaisuuteen perustama kansallinen lastenoikeusministeriö, jonka tehtävänä on huolehtia lasten hyvinvoinnista. Ministeriön kautta myös kansalaisjärjestöjen sekä hallituksen välinen yhteistyö saattaa tulevaisuudessa lisääntyä, sillä järjestöt toimivat ministeriölle konsultteina. Aikaisemmin lasten ongelmat eivät ole päässeet riittävästi esille kansallisessa keskustelussa ja hallituksen sijaan niiden puolestapuhujina ovat joutuneet toimimaan suuret kansainväliset organisaatiot kuten UNICEF. Tällöin paikallinen vaikutus jää kuitenkin melko mitäänsanomattomaksi.

Ongelmana niin kansallisjärjestöjen keskinäisessä kuin muidenkin toimijoiden kanssa tehtävässä yhteistyössä nähdään muun muassa sopivan yhteistyöfoorumien puute sekä poliittiset ja taloudelliset seikat. Tällä hetkellä Swazimaassa ei ole kansalaisjärjestöt motivoivalla tavalla yhteen saattavaa tahoja, joka mahdollistaisi entistä tehokkaamman yhteistyön. Etenkin pienempien kansalaisjärjestöjen keskeiset välit nähdään näennäisestä yhteistyöstä huolimatta tulehtuneina, koska kaikki Swazimaan sisällä toimivat järjestöt ovat käytännössä samojen rahojen perässä, eikä kukaan tahdo esimerkiksi paljastaa rahoittajaansa muille toimijoille. Poliittisina ongelmina nähdään muun muassa lastensuojelujärjestelmän kehittymättömyys.

Järjestöt yhdistävän virallisen tahon puutteen vuoksi järjestöjen edustajat tapaavat toisiaan lähinnä ministeriön kutsusta. Vaikka lastensuojelun käytäntöjä on hallituksen ja järjestöjen yhteistyössä pyritty kehittämään kaikki tärkeimmät toimijat yhteen tuovissa National Child Care Unitin kokouksissa, esiintyy hallituksen puolelta selvää muutosvastarintaa ja ulkopuolisten ei tahdota puuttuvan maan sisäisiin asioihin:

National Child Care Unitin kokouksessa, joka toi kaikki tärkeimmät toimijat yhteen, yksi hallituksen pääsihteereistä sanoi kaikille osallistuville kansalaisjärjestöille: ”muistakaa, että nämä ovat swazilapsia ja ne kuuluvat swazihallitukselle ja jos teette jotain väärää, tulemme ja suljemme teidät.” Joten tämä on haastavaa. (Haastateltava 2.)

5.5 Kansalaisjärjestöjen näkemys tuottamiensa lastensuojelullisten palveluiden tasosta

Haastattelemiemme kansalaisjärjestöjen näkemys tuottamiensa palveluiden tasosta vaihteli. Kaikki olivat jossain määrin tyytyväisiä tämänhetkiseen tilanteeseensa, joka näkyi myös vastauksissa:

Mielestäni olemme tehneet aika paljon hyvää työtä. HIV-työ sekä muut työmuodot ovat vaikuttaneet monien ihmisten elämään suuresti. Jotkut yhteisöt ja perheet pystyvät huolehtimaan toimeentulostaan. Lapset, joilla ei ennen ollut mahdollisuutta käydä koulua, valmistuvat nyt meidän avustuksemme ansiosta. Myös sairaita ihmisiä autetaan. Ulkomaisten tukijoiden kautta olemme antaneet monelle lapselle mahdollisuuden koulunkäyntiin. Emme halua tarjota pelkästään ravintoa, vaan myös koulutusta ja toimimme myös yhteistyössä muiden kansalaisjärjestöjen kanssa. (Haastateltava 5.)

Olen erittäin ylpeä siitä, mitä me täällä teemme. Mielestäni annamme erittäin hyvää hoitoa. Olemme erittäin luovia ja se on ainutlaatuinen tapa reagoida tämänhetkisiin sosiaalisiin ongelmiin. Meillä ei ole vanhaa toimintamallia, joten voimme muokata toimintaamme tarpeen mukaan. Toimintamme on tarvelähtöistä. (Haastateltava 2.)

Osa järjestöjen edustajista tiedosti järjestöjensä hyvien puolien lisäksi myös niiden puutteet. He olivat myös selvillä siitä, mihin järjestöt tulevaisuudessa haluavat panostaa:

Olemme tulleet pitkän matkan, muttemme ole vielä päämäärässämme. Ennen olimme hyvin pieni toimija ja meillä oli erittäin tarkasti määriteltynä päämääränä tuoda lapset kadulta kotiin. Kun aloitimme lastenkotitoiminnan, koko toimintamme laajeni, koska aloitimme samalla koulutuksen sekä muita toimintoja. Mielestäni olemme laajentuneet melkein eksponentiaalisesti. Tulimme liian suureksi liian nopeasti ja teimme virheitä. Et vain voi pitää kaikkia asioita hallinnassa. Nyt olemme tulleet hallinnollisesti lähemmäksi yritysmaailmaa. Näemme itsemme täysin erillään liikemaailmasta, mutta toimintamme on nykyään paljon organisoituneempaa. Jokaisella osa-alueella on johtohenkilö. Ei ole enää henkilöitä, jotka tekevät melkein kaikkea. (Haastateltava 3.)

Tähän pisteeseen olemme päässeet hitaasti emmekä ole vielä todellakaan tyytyväisiä, erityisesti mitä tulee nuorten ihmisten aktiviteetteihin. -- Toinen asia on, että ihmiset ajattelevat, etteivät kaupungeissa asuvat ihmiset tarvitse apua. Kaupungeissa esiintyy kuitenkin paljon ongelmia. Haluamme siis auttaa ihmisiä tajuamaan, että tarvitsemme apua kaupunkeihin ja ymmärryksen kautta nuoret ihmiset saavat apua. (Haastateltava 1.)

Yleisesti ottaen kansalaisjärjestöillä oli realistinen näkemys palveluidensa tasosta. Näkemämme ja kokemamme perusteella työntekijät ovat ylpeitä tekevästään työstä, mutta pyrkivät kuitenkin määrätietoisesti parantamaan sitä entisestään. Palveluiden edistämistä jarruttavat kuitenkin resurssien vähyyys, jonka selittää Swazimaan kansalaisjärjestökentän sekavuus. Taloudellista tukea kansalaisjärjestöille jaetaan suurin rahamäärin ulkomailta, mutta sen jakaminen ei toteudu tehokkaasti. Rahat menevät suurimmaksi osaksi isoille toimijoille, koska ne koetaan turvallisemmiksi. Näin pienempien, mutta tärkeitä paikallista työtä tekevien järjestöjen rahoitus on kovan työn takana.

5.6 Kansalaisjärjestöjen näkemys lasten tilanteesta Swazimaassa

Haastattelemiemme kansalaisjärjestöjen edustajien mukaan lasten asema Swazimaassa on pääsääntöisesti erittäin huono. Vastauksissa lasten asemaa

heikentäviä tekijöitä nousi esille useita. Merkittävimpana yksittäisenä tekijänä mainittiin vanhemmuuden identiteetin vajaavaisuus ja puute. Muita lasten asemaa heikentäviä tekijöitä ovat muun muassa lasten ja nuorten heikot tulevaisuuden odotukset, kulttuurinsisäinen ajatus lapsuudesta, lasten kaltoinkohtelu sekä HIV-epidemia.

Vanhemmuuden puute Swazimaassa tuli esiin jokaisen haastateltavan vastauksessa. Erityisesti isän rooli on swazimaalaisesta perhe-elämästä häviämässä:

-- asia, joka vaarantaa lasten asemaa, on jotain mikä on kulttuuristamme kuolemassa: isyyden rooli lasten kasvatuksessa. Heillä on isät, mutta he ovat isättömiä. Monet miehistämme eivät ole ottaneet isyyden roolia omakseen, he eivät auta äitejä kasvattamaan lapsia. Lapsi tarvitsee molemmat, isän ja äidin. Se on mielestäni ongelma. Isyys puuttuu Swazimaasta. Erittäin harvat isät viettävät aikaa lastensa kanssa, vaikka vain puhuakseen tai leikkiäkseen. ”Miten meni koulussa?” voi tuntua pieneltä asialta, mutta on iso juttu. Etenkin pojat tarvitsevat isiään muodostaakseen normaalin itsetunnon. Isän rooli on suuressa osassa. Mutta myös tyttöjen osalta on tärkeää, että he saavat isällistä rakkautta. Se on tärkeää heidän muodostaessaan myöhemmin ihmissuhteita vastakkaisen sukupuolen kanssa. Monilla ei siis ole isähahmoa. Yhä suuremmissa määrin lapset syntyvät vastuuttomille isille. Se osaltaan lisää köyhyyttä, koska äidit eivät saa tukea heiltä lapsia kasvattaessaan. (Haastateltava 5.)

Moniavioisuus on yksi suurimmista tekijöistä HIV:n leviämisen kanssa Swazimaassa. Miehet ovat niin siveettömiä. Ja moni heistä ei halua naimisiin. Vähän aikaa sitten sanomalehdessä oli tilasto, jonka mukaan 23 prosenttia miesväestöstä on naimisissa, mutta 100 prosentilla heistä on lapsia. He eivät tue heitä taloudellisesti, eivätkä ole läsnä perheessä. Swazimaassa on valtavasti sisäistä muuttoliikennettä. Tässä on kyseessä suurilta osin työmahdollisuudet: esimerkiksi aviomies on Big Bendissä, hänen perheensä Manzinissa, ja hän aloittaa uuden perheen Big Bendissä. Tämä on suuri syy vanhemmuuden identiteettiin ja siihen kuinka he näkevät sen. (Haastateltava 3.)

Isyyden roolin puutteen lisäksi esille nousi myös vanhemmuuden työkalujen puute ylipäätään. Suuressa osassa perheitä on vain toinen vanhempi ja lisäksi on myös paljon sisarjohtoisia perheitä, joissa perheen vanhin lapsi huolehtii nuoremmista sisaruksistaan:

Yhä enemmän ja enemmän on traumatisoituneita lapsia, jotka varttuvat Swazimaassa, mutta valitettavasti ei-swaseiksi. Sanoisimme, että he ovat menettämässä swazisielunsa. 13 prosentissa kodeistamme perheen pää on alle 16-vuotias. Nämä lapset kasvavat ilman normaaleja perhetraditioita. Heillä ei ole ketään, joka opettaisi heille moraalista, uskollisuudesta perhettä kohtaan, kulttuurista, uskollisuudesta maalle. Ne eivät ole olemassa heille (lapsille). (Haastateltava 3.)

Lapsille ei osata olla vanhempia ja kasvattajilta saadut roolimallit ovat usein vääristyneitä. Sen seurauksena puutteelliset vanhemmuuden toimintamallit siirtyvät eteenpäin sukupolvesta toiseen:

-- Siitä huolimatta, että he (swazit) pitävät perhettä niin tärkeänä perinteilleen ja kulttuurilleen, se (perhe) on hyvin hauraassa tilassa tällä hetkellä. -- Normaalissa kulttuurissa suremisprosessi on nuorille, jotka ovat menettäneet tärkeän perheenjäsenensä, erittäin tärkeä. Swazikulttuurissa lapsi ei voi surra. Tämä on yksi ongelma koskien nuorten samaistumista vanhempiinsa ja moniavioiseen perheeseen. Missä määrin voit samaistua mieheen, jolla on neljä vaimoa sekä 16 lasta? Joten kokonaistilanne on erittäin sekava. He tahtovat lapsensa, erityisesti poikia – tyttäret ovat arvokkaita ainoastaan myötäjäisten vuoksi heidän mennessään naimisiin. Nuorilla tuntuu olevan valtava identiteettikriisi. He eivät tiedä kenestä heidän pitäisi ottaa aikuisen mallia. -- Epävakaista perheistä tulevat lapset perustavat lisää epävakaista perheitä. Tämä sykli pitäisi saada katkaistua. (Haastateltava 3.)

Merkittävä lasten asemaa huonontava tekijä on myös lasten kaltoinkohtelu. Lapset kokevat niin seksuaalista kuin muuta fyysistä väkivaltaa. Lisäksi lapset joutuvat kärsimään Swazimaassa olevan HIV-ongelman vuoksi. He kohtaavat sen joko suoraan, jolloin he itse sairastuvat, tai epäsuoraan, jolloin heidän vanhempansa sairastuvat ja/tai menehtyvät:

Eri kulttuureissa on erilainen suhde aikuisten ja lasten välillä. Siellä mistä minä tulen (Euroopasta) on kulttuurin yleinen mielipide, että lapsi on viaton ja tarvitsee turvaa kasvaakseen. Lopulta hän kasvaa ulos viattomuudestaan tähän aikuisten korruptoituneeseen maailmaan. Swazeilla tuntuu olevan vastakkainen ajatus. Lapsi on kiero ja hänet on hakattava suoraksi, jotta hänestä tulee heidän silmissään viaton aikuinen. Vanhemmat tahtovat lapsiaan kuritettavan koulussa, se on hyväksyttävää. Aina tämän asian tullessa esille lehdistö yrittää kampanjoida lyömisen puolesta. Kaikki lehtiin kirjoittavat sanovat sen kuuluvan swazikulttuuriin ja he lainaavat raama-

tun vanhaa testamenttia, ”ken vitsaa säästää, se lastaan vihaa”. Tahtoisin sanoa, että mitä jos säästäisimme vaihteeksi lapset ja hankkiutuisimme vitsasta kokonaan eroon. Mutta taistelemme hävittyä taistelua. (Haastateltava 3.)

Meidän pitää antaa enemmän huomiota – ja mielestäni olemme siinä edistyneet – lasten huolehtimisessa, mutta meillä on edelleen lasten inesti-, raiskaus- ja salakuljetustapauksia. Mutta sitten on vielä HIV, jonka vuoksi monien lasten eliniänodote on laskenut. PMTCT:n (Preventing of Mother To Child Transmission) ansiosta monet lapset ovat saaneet mahdollisuuden syntyä ilman HIV:tä. Ne, jotka eivät synnytä sairaaloissa, jäävät tämän palvelun ulkopuolelle. (Haastateltava 5.)

Lasten varttuessa nuoriksi heidän lapsuudessa saamansa huonot kokemukset vaikuttavat heidän ajatusmaailmaansa sekä odotuksiinsa tulevaisuuden suhteen. Tämä näkyy erityisesti heidän asenteissaan elämää kohtaan heidän alkaessaan tiedostaa yhteiskuntansa ongelmat sekä synkät tulevaisuuden näkymät. Olemattomien tulevaisuuden mahdollisuuksien tiedostaminen johtaa nuorten keskuudessa välinpitämättömyyteen yhteiskunnan normeja ja sääntöjä sekä omaa itseä kohtaan:

-- kun nämä lapset kasvavat teini-ikäisiksi, he ovat vihaisia. Olemme nähneet sen täällä, koska meillä on ollut lapsia, jotka ovat olleet täällä kahdeksan vuotta. Pojat tappelevat ja haluavat tappaa toisensa ja käyttäytyvät seksuaalisesti epäsovivalla tavalla. Meillä on tyttöjä, jotka vain heittäytyvät makuulle ja hankkiutuvat raskaaksi. Kansalla ei tule olemaan mitään järjestystä. Menetämme yhteiskunnallisen sivistyksen, jos emme tee jotain näille lapsille. (Haastateltava 2.)

Tällä hetkellä Swazimaassa eliniänodote on 32 vuotta ja on sanottu, että vuoteen 2012 mennessä se laskee 27 vuoteen. Joten, jos olen 15-vuotias, mahdollisuuteni elää 40-vuotiaaksi ovat lähellä nolaa uusimpien tilastojen mukaan. Ja nuoret tulevat koko ajan tietoisemmiksi siitä. Se ei siis ole kovin iloinen ajatus varttuessasi aikuiseksi. Tieto siitä, että ei ole juurikaan työmahdollisuuksia ja se, että monet lapset ovat menettämässä heidän swazisielunsa ja -identiteettinsä, ei ole hyväksi heille. Työttömyysprosentti nuorten (15-24-vuotiaat) keskuudessa on 54. Ja kun ottaa huomioon, että yli 50 prosenttia Swazimaan väestöstä on alle 15-vuotiaita, voidaan nähdä, että kyseessä on valtava määrä ihmisiä. Ja tilanne ei ole parantumassa. (Haastateltava 3.)

Lasten asemaa heikentävät ongelmat näyttävät olevan hyvin syvällä Swazimaan yhteiskunnassa ja osittain myös kulttuurissa. Niiden ratkaisemiseksi tarvitaan kokonaisvaltaista paneutumista myös varsinaisten lasten asemaan liittyvien ongelmien taustalla oleviin tekijöihin. Lisäksi lasten asemaa heikentävät oleellisesti myös hallituksen riittämättömät toimenpiteet ja välinpitämättömyys lasten aseman parantamiseksi. Positiivisena asiana nähtiin kuitenkin se, että hallitus on viime aikoina alkanut tiedostaa lasten asemaa koskevat ongelmat:

-- mielestäni tällä hetkellä lasten oikeuksiin liittyvillä kysymyksillä on erittäin vahva poliittinen tuki. Ainoa heikko osa-alue on lainsäädännölliset puitteet. Toivomme, että pian lapset saavat tukea ja heidän asemaansa vahvistetaan ja asiat joita lasten eteen on tehtävä, nivotaan yhteen. (Haastateltava 1.)

Mielestäni tietoisuus, etenkin hallituksen osalta, siitä että sosiaalisten palveluiden järjestäminen on jätetty toteuttamatta, on kasvamassa. Nyt he yrittävät toteuttaa niitä uudelleen. He järjestävät paljon kokouksia, missä yritetään luoda ohjenuoria lapsista huolehtimiseen. Kaikki ne ovat täysin uusia, ei ole käytännössä mitään mihin perustaa – ei säännöstöä. Voin mennä ja perustaa lastenkodin ja olla lasten salakuljettaja ja kukaan ei saisi tietää. Hallituksella, eteenkään sosiaalihuollolla, ei ole kuitenkaan rahaa asettaa ja panna käytäntöön uusia lakeja. (Haastateltava 3.)

5.7 Kansalaisjärjestöjen ehdotuksia lasten tilanteen parantamiseksi Swazimaassa

Ehdotuksia ja näkemyksiä siitä miten lasten asemaa voitaisiin Swazimaassa parantaa, tuli haastattelujemme pohjalta lukuisia. Konkreettisimmat ehdotukset liittyivät lastensuojelulainsäädännön asettamiseen, riittämättömään rahoitukseen sekä lasten, nuorten ja heidän vanhempiensa tietoisuuden lisäämiseen heidän omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.

Lasten oikeuksien huonoon toteutumiseen nähtiin syynä yhteiskunnassa vallitseva niitä vastaan kohdistuva vahva vastarinta. Swazimaan nähtiinkin tällä hetkellä olevan suurten haasteiden edessä, jotta lasten kohteluun tulisi muutos kohti parempaa:

Mitä tulee lasten oikeuksiin, mielestäni Swazimaan täytyy tehdä aika paljon lisää niiden eteen. -- Se pistää minut miettimään, että onko toimintamme lasten eteen kestäväällä pohjalla, koska enemmän se on riippuvainen siitä, kuka istuu hallituksessa, kuin kansan luonteesta. (Haastateltava 1.)

Hallitus on jo pitkään kieltänyt Swazimaassa vallitsevan HIV-ongelman sekä sen seurauksena tapahtuneen perherakenteen muuttumisen. Ydinperhe on kadonnut lähes kokonaan ja tilalle ovat tulleet yksinhuoltajuus, sisarjohteiset perheet sekä orpous:

-- pitää sanoa, että yksi kansamme heikkouksista on, että olemme antaneet perinteisen perherakenteen sirpaloitua. Meillä on paljon lapsia, joilla on vain yksi vanhempi ja melkein 40 prosenttia lapsista elää jonkun muun, kuin heidän biologisen vanhempansa kanssa. Joten se on erittäin vakavaa, sillä perheen pitäisi olla yksikkö, jossa voidaan sosialisoida, ja juuri mitään ei tehdä perheen vahvistamiseksi. (Haastateltava 5.)

Aikaisemmin yhteisö on huolehtinut vanhempansa menettäneistä lapsista. Nykyään kaikki yhteisöt ovat niin ylikuormitettuja toisten lapsista, etteivät ne pysty huolehtimaan edes kaikista omista jäsenistään saati muualta tulleista lapsista:

Pitäisi olla riittävä ja suunniteltu vastaus HIV/AIDS –orpojen tilanteeseen. Se ei tarkoita, että kaikki muut sosiaaliset ongelmat tulisi lakaista maton alle, mutta tosiasia on, että monet lapset haahuilevat ympäri maaseutua ilman aikuista, joka pitäisi heistä huolta. Tarvitsemme järjestelmän vastataksemme tähän ongelmaan ja meidän tulisi tehdä se ruohonjuuritason kautta, ei ylhäältä alas. (Haastateltava 2.)

Myös ihmisten asenteisiin kaivataan muutosta, johon voidaan vaikuttaa muun muassa lisäämällä ihmisten tietoisuutta lasten oikeuksista sekä tukemalla vanhemmuutta:

Swazimaassa lasten asema parantuu heti, kun kaikkien huoltajien lastenhoidollisia taitoja on parannettu. Kyse on myös asenteiden muuttamisesta. Huoltajien vanhemmuuden kapasiteettia ja lasten tietoisuutta omista oikeuksistaan tulisi lisätä. (Haastateltava 4.)

Yksi asia, mihin voisi myös vaikuttaa asenteita muuttamalla, on lapsuuden ymmärtäminen ja arvostaminen. Lasten perustarpeet tulisi voida turvata: heidän tulisi saada ruokaa, hoivaa, koulutusta ja terveydenhoitoa:

Minulle tärkein asia on, että Swazimaan lasten tulisi saada olla lapsia. Heidän tulisi leikkiä ja meidän tulisi luoda paikkoja, jossa he voivat leikkiä. Sillä, jos heillä ei ole mitään tekemistä ja he ovat kaduilla, he viihdyttävät itseään alkoholilla, huumeilla ja seksillä ja niin poispäin. (Haastateltava 1.)

Pienet lapset Swazimaassa ovat kuitenkin aina onnellisia ja iloisia. He ovat erittäin rakastavia ja lämminhenkisiä ja niin edelleen. Siksi vapaaehtoistyöntekijöillämme ei ole ongelmia työskennellä heidän kanssaan. Suurin osa lapsista, joiden kanssa olemme tekemisissä, ei ole saanut hellyyttä aikuiselta. Kaikki heidän tuntemansa aikuiset ovat joko lyöneet heitä tai ajaneet heidät pois. He tapaavat aikuisen, joka istuu heidän vieressään ja juttelee sekä kuuntelee heitä – se on avartava kokemus heille. (Haastateltava 2.)

Rahoituksen merkitys tuli vastauksissa esille monissa erilaisissa merkityksissä. Lasten tarpeisiin voitaisiin vastata paremmin, mikäli niihin olisi budjetoitu enemmän rahaa. Koulutuksen tulisi olla kaikille lapsille ilmaista ja kouluissa tulisi myös olla ilmainen ruokailu, jotta lapsille olisi tarjolla ainakin yksi lämmin ateria päivässä. Lisäämällä rahoitusta pystyttäisiin tuottamaan myös enemmän lasten asemaa parantavia palveluita. Myös valtion tulisi ottaa vastuuta lapsista esimerkiksi lisäämällä sosiaalityötä, ettei kaikki, rahoituksesta lähtien, jäisi pelkästään kansalaisjärjestöjen tekemän työn varaan:

Mielestäni tärkein asia lasten kannalta olisi luoda jonkinlainen organisaatio, joka ei ole orpokoti tai laitos, vaan yrittää luoda uudelleen koti. -- Mutta mitä yritämme tehdä, on luoda koti ulkoapäin. -- Suurin osa lapsistamme on hylätty yhteisöistään, he olivat niitä, jotka varastivat maissia, eivät käyneet koulussa ja olivat aina yhdistetty negatiivisiin asioihin, joita tapahtui yhteisössä. Joten hyvin usein yhteisö ei halua heitä takaisin -- etsimme tällä hetkellä mitä tahansa edullista tapaa sopeuttaa heidät uudelleen osaksi yhteisöä. Olemme jatkuvassa kriisitilassa, yritämme ainoastaan korjata olemassa olevaa ongelmaa. (Haastateltava 3.)

Myös lasten kanssa työskentelevien, kuten opettajien ja lastenhoitajien, koulutuksen lisäämistä toivotaan. Etenkin sosiaalityön ja sen eri osa-alueiden ammat-

titaitoa kaivattaisiin lisää. Sosiaaliturvaa pitäisi parantaa niin, että tarjolla olevat sosiaalipalvelut olisivat taloudellisesti useammille niitä tarvitseville saavutettavissa:

Parhaimmat terveydenhuollon ammattilaiset on tuotu ulkomailta. Sama asia pitäisi tehdä lastensuojelun kanssa. Tässä maassa ei ole mielenterveyshuoltoa. Swazimaassa on muutama henkilö, jolla on maisterin koulutus mielenterveys- tai sosiaalityössä, mutta heidän palkkionsa ovat niin suuria, että heidän palvelunsa ei ole saatavilla. (Haastateltava 2.)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Lastensuojelutyötä Swazimaassa tekevien kansalaisjärjestöjen toiminnan arviointia

Tekemiemme haastatteluiden pohjalta kansalaisjärjestöjen näkemys omasta toiminnastaan ja tuottamistaan palveluista sekä niiden vaikuttavuudesta oli mielestämme realistinen. Heikkoudet, niin resursseissa, lainsäädännössä kuin myös kansalaisjärjestöjen omassa toiminnassa tiedostettiin. Järjestöjen toimintaa tarkkaillessamme huomasimme, että työntekijöillä on valtava määrä tahtoa ja motivaatiota lasten aseman parantamiseksi, mutta heillä ei välttämättä kuitenkaan ole tarvittavaa ammattitaitoa tai resursseja toiminnan toteuttamiseen. Syinä tähän ovat muun muassa sosiaalialan koulutetun työvoiman ja lastensuojelulainsäädännön puute. Sosiaalialalla ei ole riittävästi tarpeeksi korkealle koulutettua henkilökuntaa. Tämän vuoksi toiminta on usein myös heikosti organisointua ja tehotonta. Puutteellisen lainsäädännön vuoksi kuka tahansa voi esimerkiksi perustaa lastenkodin, eikä valtion puolesta ole minkäänlaista valvontaa toiminnan tasosta.

Koimme kansalaisjärjestöjen tuottamat lastensuojelupalvelut monipuolisiksi ja kattaviksi, mutta valtavan tarpeen vuoksi kuitenkin riittämättömiksi. Samalla tavoin kuin Suomessa Huuskosen ja Korpisen (2009) mukaan lastensuojelun avohuolto toimii ”tulipalojen sammuttamis” -periaatteella, on Swazimaassa koko lastensuojelun kenttä ilmiliekeissä. Ehkäisevään tai jälkihuollolliseen työhön ei ole mahdollisuutta, vaan ainoastaan akuuteimpia tapauksia pystytään hoitamaan. Suomessa sijaishuoltoon päädytään usein vanhemmuuden puutteen vuoksi (Tuomisto & Vuori-Karvia 1997), mutta Swazimaassa sen vuoksi, että vanhempia ei ole olemassa. Tämä johtuu suurelta osin HIV-epidemiasta ja sen aiheuttamasta suuresta kuolleisuudesta.

Suurimmaksi yksittäiseksi katvealueeksi lasten tarvitsemisissä palveluissa nousi, sekä itsemme että haastattelemiemme työntekijöiden mielestä, psykososiaali-

sen tuen puute. Joitakin yksittäisiä hankkeita lukuun ottamatta (Kanduza ym. 2009) lapsille pystytään usein tarjoamaan ainoastaan ravinto, vaatetus sekä katto pään päälle. Henkiseen tukemiseen tai traumojen käsittelemiseen ei ole mahdollisuutta riittämättömien resurssien ja ammattitaidon puutteen vuoksi. Avohuollon tukitoimet keskittyvät lähinnä taloudelliseen tukemiseen koulumaksujen ja ruoka-avun muodossa. Haavoittuvassa asemassa olevien lasten valtaavan määrän vuoksi esimerkiksi lasten kaltoinkohtelu ja heitteillejätto on niin arkipäiväistä, että siihen tai siitä seuraaviin mielenterveydellisiin ongelmiin ei välttämättä edes osata tai pystytä kohdistamaan huomiota.

Haastattelimme erikokoisten kansalaisjärjestöjen edustajia ja tarkkailimme niiden yleistä toimintaa. Järjestöjen suurista voimavarallisista eroista huolimatta emme havainneet palveluiden tasossa tai monipuolisuudessa merkittäviä eroja. Ruohonjuuritason työtä, esimerkiksi lastenkotitoimintaa, tehdään järjestöstä ja sen koosta riippumatta samalla tasolla. Erot tulevat näkyviin lähinnä asiakkaiden määrässä, jolloin suurilla kansainvälisillä organisaatioilla on mahdollisuus tarjota palveluita suuremmalle joukolle. Ennako-oletuksena voisi myös luulla suurten järjestöjen toiminnan olevan tehokkaampaa ja vaikuttavampaa, mutta koimme asian olevan itse asiassa päinvastoin. Pienet järjestöt, jotka joutuvat kovalla työllä keräämään rahoituksensa itsenäisesti, käyttävät sen myös tehokkaammin ja olennaisesti toimintoihin keskittyen. Kokemuksiemme perusteella näyttää siltä, että suuret järjestöt, joille rahoitus tulee suoraan kansainväliseltä keskustoimistolta, käyttävät resurssejaan tehottomammin. Pienten järjestöjen vahvuutena näemme myös niiden keskittymisen tiettyyn paikalliseen alueeseen ja sen väestöön, jolloin perustehtävä sekä päämäärä ovat kirkkaita. Tällöin heistä tulee tietyn alueen asiantuntijoita ja molemminpuolinen luottamus sekä yhteistyö paikallisväestön ja organisaation välillä on toimivampaa.

Swazimaassa tehtävä lastensuojelutyö on käytännössä kansalaisjärjestöjen vastuulla, koska valtion toimet ovat olemattomia (Save the Children Swaziland 2011; Kanduza ym. 2009). Koska lastensuojelun lainsäädäntöä ei ole olemassa eikä valtio ole juuri missään tekemisissä sijaishuollon kanssa, toimivat kansalaisjärjestöt ikään kuin ”villissä lännessä”. Ei ole olemassa yhteisiä normeja siitä

kuka saa tehdä ja mitä, vaan kaikki järjestöt toimivat oman mielensä mukaan. Suurimpana ongelmana kansalaisjärjestöjen yhdenmukaisemman ja tehokkaamman toiminnan toteutumisessa näemme korkeamman päättävän elimen puuttumisen, olisi tämä sitten valtio tai jokin muu yksittäinen toimija, jonka alaisuudessa kaikki järjestöt toimisivat. Sen avulla voitaisiin mielestämme välttää päällekkäisyyksiä. Esimerkiksi jollain alueella joku ihminen voi saada taloudellista tukea samanaikaisesti kahdelta eri järjestöltä, koska järjestöt eivät toimi yhteistyössä keskenään. Paremman yhteistyön myötä tällaisia päällekkäisyyksiä voitaisiin välttää, jolloin toinen järjestö voisi esimerkiksi keskittyä taloudelliseen ja toinen psykososiaaliseen tukemiseen. Myös avustusten kohteet voitaisiin jakaa tarkemmin, jotta taloudellinen tuki saavuttaisi mahdollisimman monia. Näin tuki olisi kattavampaa ja rahaa ei tuhlattaisi, minkä myötä apua voitaisiin samoilla resursseilla tarjota yhä useammalle.

6.2 Swazimaan lasten aseman arviointia

Tutkimustuloksista käy ilmi kansalaisjärjestöjen edustajien syvä huoli lasten hyvinvoinnista ja asemasta Swazimaassa. Lasten asemaa heikentävät lukuisat tekijät, joista merkittävimpiä ovat HIV-epidemia, vanhemmuuden puute, lasten kaltoinkohtelu sekä kulttuurinsisäinen ajatus lapsista ja lapsuudesta (Kanduzo ym. 2009; UNICEF 2006). Yleisesti suurimpana uhkana Swazimaan lapsille nähdään tällä hetkellä HIV:n suuri levinneisyys, joka ilman muuta heikentää lasten asemaa ja vaikuttaa kokonaisvaltaisesti koko kansaan tuoden mukanaan myös paljon sosiaalisia ongelmia. Haastatteluiden sekä kulttuuriin tutustumisen myötä koimme itse kuitenkin lasten kannalta merkittävämmäksi uhkaksi vanhemmuuden puutteen sekä yleisen asenteen lapsia kohtaan. Tämä sen takia, että vaikka HIV-epidemia saataisiin hallintaan, jäisivät edelleen muut lapsia uhkaavat tekijät elämään.

Harrisin (2000) tutkimuksen mukaan saman kulttuurin sisällä esiintyvät vanhempien lastenkasvatusmenetelmät ovat yhteneväisiä ja vanhemmat käyttäytyvät lapsia kohtaan kulttuurinsa hyväksymällä tavalla. Länsimaissa yleinen ajatus

lapsista on, että he ovat syntyessään puhtaita ja viattomia. Swazimaalaisessa kulttuurissa ajatellaan kuitenkin yleisesti päinvastoin: lapset ovat syntyessään kieroja minkä vuoksi heistä tulee oikoa kuuliaisiksi aikuisia. Myös lain puitteissa ajatellaan näin, sillä lapsen kurittaminen on Swazimaassa perustuslaillinen oikeus (Swazimaan perustuslaki 2005).

Lähtökohdat ovat siis päinvastaiset meidän näkemykseemme verrattuna, jonka mukaan lapsen tärkein rooli on olla lapsi, minkä edellytyksenä on huoleton lapsuus ja riittävän huolenpidon saaminen (Turunen 2005). Lasten pahoinpitelminen on yleistä, koska se on hyväksyttävää Swazimaan kulttuurissa. Tällaiseen kulttuurinsisäiseen normiin on vaikea ulkopuolisen vaikuttaa ja käsitysten muuttaminen, kulttuurinen muutos, on äärimmäisen hidasta. Vertauksen vuoksi mainittakoon, että Suomessakin lapsen ruumiillinen kuritus kiellettiin vasta vuonna 1984 (Kallio & Tupola 2004), mitä on nykypäivänä vaikea käsittää.

Lasten pahoinpitelyllä, niin fyysisellä kuin seksuaalisellakin, on moninaiset ja pitkäaikaiset vaikutukset heidän kehitykseensä sekä sitä kautta myöhempään elämänhallintaan. Seurauksena on huomattavan suuri riski erilaisiin psyykkisiin ja sosiaalisiin oireisiin (Cederblad 1992). Itse kaltoinkohdelluiksi tulleilla lapsilla on näin suurempi taipumus toteuttaa saamaansa mallia myöhemmin aikuisiässä (Salo & Ståhlberg 2004). Tämä osaltaan selittää myös sitä, miksi kulttuurinsisäinen kaltoinkohtelun noidankehä on vaikeaa saada katkaistuksi. Kansalaisjärjestöt tiedostavat tämän ongelman ja pyrkivät vastaamaan siihen valistuksella, esimerkiksi saattamalla ihmisiä, niin lapsia kuin aikuisiakin, tietoisiksi omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.

Tutkimustuloksista käy ilmi vanhemmuuden puutteen lisääntyminen sekä perherakenteen mureneminen Swazimaassa. Lapsille ei osata olla vanhempia, mikä johtuu osaltaan myös aikaisemmin saaduista huonoista vanhemmuuden roolimalleista. Turvaton kiintymyssuhde lapsen ja vanhemman tai muun huoltajan välillä vaikuttaa negatiivisesti lapsen psyykkiseen kehitykseen, mikä voi johtaa myöhemmässä elämässä vaikeuksiin solmia läheisiä suhteita, kykyyn säädellä tunteita sekä empatian puutteeseen (Poijula 2007). Jälleen kerran tämä johtaa

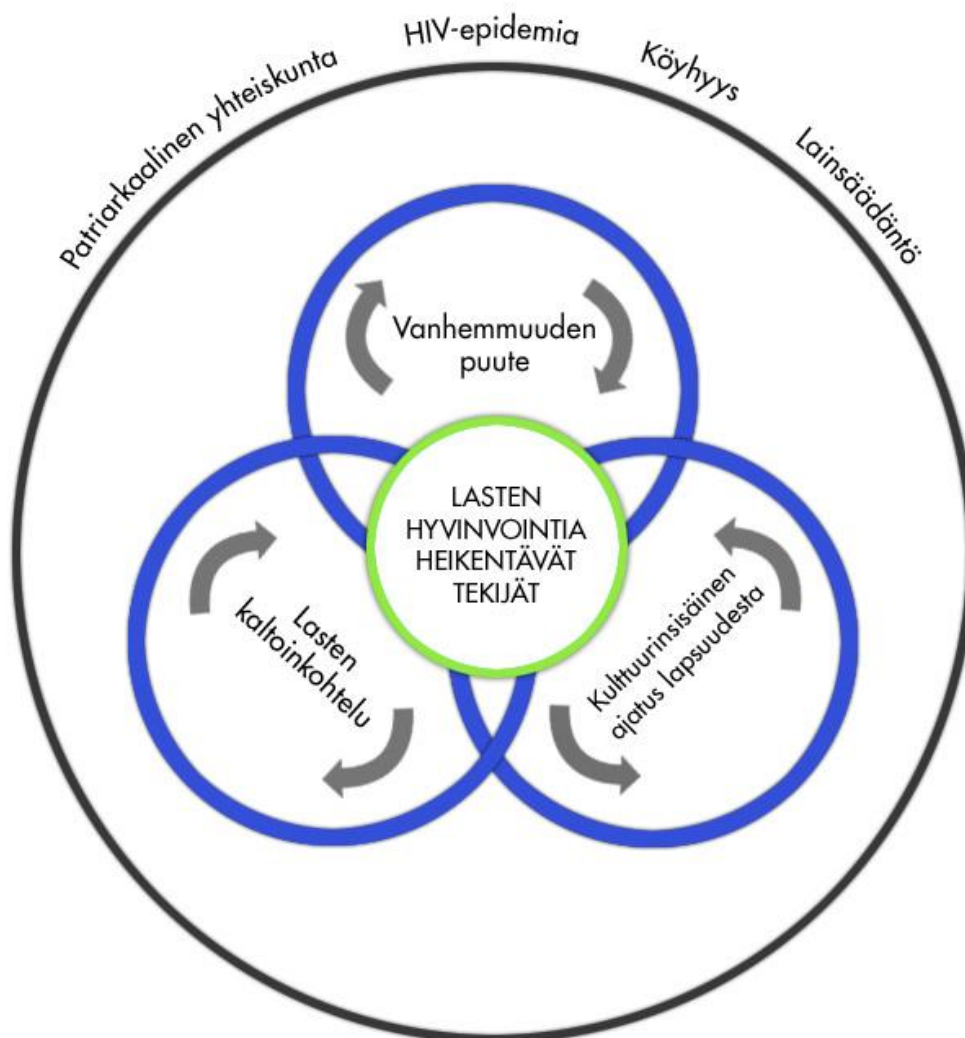
sykliin, jota on vaikea katkaista, koska vanhemmuuden puutteeseen liittyvät ongelmat ovat niin suuria ja syvällä yhteiskunnassa sekä kulttuurissa.

Muun muassa aikuisväestön suuren kuolleisuuden vuoksi esimerkiksi sisarjoh-teisten perheiden määrä on koko ajan kasvussa ja lapsista huolehtii usein joku muu kuin heidän omat vanhempansa. Swazimaalaisista perheistä sisarjoh-teisia, joissa perheen pää on alle 16-vuotias, on noin 13 prosenttia. Tällöin lapset jää-vät ilman kokemuksia normaalista perherakenteesta ja -traditioista. Lasten jää-dessä ilman vanhempiensa turvaa heidän riskinsä kokea hyväksikäyttöä, kal-toinkohtelua ja laiminlyöntiä kasvaa entisestään. Ihmisten joutuessa huolehti-maan omiensa lisäksi vielä toisten lapsista, köyhtyvät he entisestään. (Kanduza ym. 2009.) Tämä ongelma on laaja noin 40 prosentin lapsista kasvaessa ilman biologisia vanhempiaan. Vertailun vuoksi vastaava luku Suomessa on alle kaksi prosenttia (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010).

Erityisesti isän rooli on swazimaalaisista perheistä katoamassa. Haastatteluista kävi ilmi, että swazimaalaisista miehistä kärjistetyksi kaikilla on lapsia, mutta vain noin neljännes on naimisissa. Lisäksi näillä naimisissa olevilla miehillä saattaa samanaikaisesti olla useampia vaimoja, sillä moniavioisuus on hyväk-syttyä. Isät eivät auta lasten kasvattamisessa eivätkä välttämättä osallistu ta-loudellisiin kustannuksiin, jolloin vastuu jää naisten ja tyttöjen harteille, joiden mahdollisuudet ansaita toimeentuloa sekä osallistua koulunkäyntiin heikkenevät merkittävästi (Kanduza 2009). Tällaisissa perheissä kasvavien lasten on hyvin vaikeata saada hyviä kokemuksia isän ja miehen roolista perheessä. Nuorille tuntuu olevan Swazimaassa vaikeaa löytää hyviä aikuisen malleja, mikä edesauttaisi heidän elämänhallintaansa sekä toimimista itse hyvänä vanhem-pana ja esimerkkinä omille lapsilleen kuin myös muulle yhteisölle.

Tutkimustuloksia analysoidessamme löysimme kolme yhteiskunnan normeista kumpuavaa lasten asemaa Swazimaassa merkittävästi heikentävää noidanke-hää. Nämä ovat vanhemmuuden puute, kulttuurinsisäinen käsitys lapsuudesta sekä lasten kaltoinkohtelu. Kehitimme Engeströmin (1995, 214) itseään vahvis-tavan kehän pohjalta oman kehäteoriamme (kuva 2). Kuvan tarkoituksena on

osoittaa näiden kehien vahva linkittyminen toisiinsa. Kehät ovat itseään vahvistavia niiden sisältämien käyttäytymismallien siirtyessä sukupolvelta toiselle. Kehiä ympäröi yhteiskunnallinen konteksti, joka myös itsessään vahvistaa noidankehien jatkuvuutta. Lasten aseman parantamiseksi ja hyvinvoinnin turvaamiseksi on jokainen kehistä murrettava.

KUVA 2. Lasten hyvinvointia heikentävien tekijöiden noidankehät

6.3 Swazimaan lasten aseman tulevaisuudennäkymiä

Swazimaan lasten asemaa heikentävät tekijät ovat konkreettisesti esillä ja havaittavissa. Siinä missä Suomessa lasten hyvinvointi on kasvanut ja ongelmat

kasautuneet pienemmälle ryhmälle (Rimpelä 2008), on Swazimaassa tilanne päinvastainen; hyvinvointi on vähentynyt ja ongelmat levittäytyneet yhä useamman lapsen elämään (Kanduzi 2009; UNICEF 2006). Haastatteluista tulikin ilmi monia ehdotuksia, joiden avulla lasten asemaa Swazimaassa voitaisiin parantaa. Vastausten perusteella voidaan sanoa kansalaisjärjestöillä olevan näkemys siitä, mitä lasten aseman parantamiseksi tulisi tehdä, mutta käytettävissä olevat keinot ja resurssit eivät siihen tällä hetkellä riitä.

Yksi selkeä syy lasten huonoon asemaan on yhteiskunnassa vallitseva vahva vastarinta lasten oikeuksien toteuttamista kohtaan. Selkein merkki tästä on lainsäädännön riittämättömyys lasten aseman turvaamiseksi. (Kanduzi 2009; Swazimaan perustuslaki 2005.) Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että ihmisten asenteisiin lapsia kohtaan pitäisi pystyä vaikuttamaan. Valistuksen ja muun vaikuttamistyön avulla aikuiset tulisi saada näkemään lapset tärkeänä osana yhteiskuntaa ja kohtelevaan heitä ihmisarvoisesti. Yhteiskunnan tulevaisuus on riippuvainen lapsista, joten heidän oikeutensa turvalliseen lapsuuteen tulisi taata. Myös maan hallitukselta kaivattaisiin tehokkaampia ja konkreettisia toimenpiteitä lasten aseman parantamiseksi, mihin ensiaskel olisi jo olemassa olevien ongelmien myöntäminen.

Hallitukselta kaivataan merkittäviä toimenpiteitä sekä lisää rahoitusta lapsiin kohdistuville palveluille, kuten lastenkotitoimintaan, kouluille sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen. Tähän mennessä suunnitellut toimet eivät ole toteutuneet. Esimerkiksi lasten sijaishuoltolakia eikä vanhemmuutta koskenutta lakia ole asetettu, vaikka niiden olisi pitänyt toteutua viimeistään vuonna 2008. Mikäli muutoksia parempaan suuntaan on saatu alulle, ovat ne toteutettu heikosti. Esimerkkinä koululain muutos vuonna 2010, jonka tarkoituksena oli turvata ilmainen peruskoulu kaikille lapsille. Laki kuitenkin toteutettiin kaksi vuotta myöhässä ja vajavaisesti eikä siihen siirtymistä oltu valmisteltu tarpeeksi. (IRINNEWS 2010.)

Swazimaassa eliniänodote on vain 32 vuotta (CIA 2009). Nuoret ovat alkaneet viime vuosina enenevässä määrin tiedostaa tämän sekä muut yhteiskunnalliset

ongelmat, jotka vaikuttavat heidän tulevaisuuteensa. He ovat menettämässä toivonsa tulevaisuuden suhteen, ja heidän asenteensa elämää sekä yhteiskunnan normeja ja sääntöjä kohtaan ovat muuttumassa välinpitämättömiksi. Kun nuorilla ei ole mitään menetettävää, on asenteiden muuttaminen vaikeata ilman ympärillä vallitsevien epäkohtien korjaamista. Tuntuu siltä, että Swazimaa yhteisönä on voimaton näiden ongelmien edessä. Voimakkaasti kulttuuriin sidoksissa olevien asenteiden ja rakenteiden korjaaminen ulkoapäin on kuitenkin mahdotonta. Ulkopuolelta tarjotulla avulla, jota kansalaisjärjestötkin suurissa määrin tarjoavat, voidaan ainoastaan edesauttaa ja tukea muutosta, mutta varsinaisen muutoksen on kuitenkin lähdettävä Swazimaan kansasta itsestään.

7 POHDINTA

7.1 Opinnäytetyöprosessin arviointia

Opinnäytetyömme aineiston keräsimme suorittaessamme kansainvälistä työharjoittelua SOS -lapsikylässä Sitekissä, Swazimaassa. Meistä molemmista tuntui luontevalta yhdistää opinnäytetyö kansainväliseen harjoitteluun, koska sitä kautta pystyimme pääsemään vieläkin syvemmälle swazimaalaiseen kulttuuriin. Aiheen valitsimme omien kiinnostuksenkohteidemme mukaan: olimme molemmat ajatelleet tekevämme lastensuojelutyöhön liittyvän opinnäytetyön. Tutkimuksemme raamit saimme Suomen ulkoministeriöltä, joka toivoi kartoitusta kansalaisjärjestöjen toiminnasta Swazimaassa.

Alun perin tarkoituksenamme oli keskittyä suurimmaksi osaksi kansalaisjärjestöjen rooliin Swazimaan lastensuojelutyössä, koska tiesimme niiden olevan merkittävässä asemassa lasten hyvinvoinnin kannalta. Haastatteluaineistoa kerätessämme huomasimme kuitenkin, etteivät haastattelemamme kansalaisjärjestöjen edustajat osanneet tuoda juurikaan uutta informaatiota omasta roolistaan. Koimme järjestöjen keskittyvän enemmän konkreettisen työn tekemiseen kuin oman paikkansa miettimiseen palvelujärjestelmässä. Haastateltaville henkilöille oli selkeästi tärkeämpää vastata kahteen viimeiseen kysymykseemme, jotka koskivat lasten hyvinvointia. Näin ollen päätimme myös keskittyä tutkimuksesamme lasten asemaan ja sitä heikentäviin rakenteisiin, unohtamatta kuitenkaan alkuperäistä ideaamme.

Keskinäinen yhteistyömme sujui koko prosessin ajan saumattomasti. Olimme aikaisemmin tehneet useita ryhmätehtäviä yhdessä, joten tiesimme jo sitä kautta pystyvämme työskentelemään yhteisen projektin parissa ongelmitta. Tämän vuoksi myös opinnäytetyön tekeminen parityönä tuntui järkevältä ja luontevalta vaihtoehdolta.

Aloitimme opinnäytetyömme tekemisen keväällä 2009, joten prosessi oli pitkäkestoinen. Työskentelimme jaksoittain, muiden opintojen ja työkiireiden antaessa sille tilaa. Ennen Swazimaahan lähtöä olimme syksyllä 2009 kirjoittaneet jo runsaasti teoriaa Suomesta käsin löytämiemme lähteiden pohjalta. Tapasimme tällöin myös ensimmäistä kertaa Swazimaan yliopiston sosiologian professorin, Rajan Mathewin, jolle esittelimme opinnäytetyömme aiheen. Kirjoitimme työtämme tällöin vielä englanninkielellä, mikä oli lähtökohtaisesti ulkoministeriön toiveena. Tästä oli suurta hyötyä tehdessämme varsinaista aineistonkeruutyötä Swazimaassa keväällä 2010, koska pystyimme esittelemään työmme aihetta ja sisältöä niin haastateltaville kuin muillekin kansalaisjärjestöjen työntekijöille. Tätä kautta saimme paljon pieniä tiedonjyväsiä, joiden kautta pystyimme muodostamaan paremmin omaa käsitystämme Swazimaan lasten tilanteesta ja palvelujärjestelmästä.

Swazimaassa keräämämme tutkimusaineisto ja kokemukset hautuivat mielisämme syksyn 2010 ajan, jolloin emme muiden kiireidemme takia ehtineet mielestämme paneutua opinnäytetyömme kirjoittamiseen sen vaatimalla pieteetillä. Kevään 2011 ajan paneuduimme kirjoitustyöhön jälleen intensiivisemmin. Vaihdoin kirjoituskielen suomeksi, koska koimme pystyvämme sisällöllisesti rikkaamman tekstin tuottamiseen omalla äidinkielellämme. Huomasimme tässä kohtaa pitkän kirjoitus- ja ajatteluprosessin olleen eduksemme, koska se mahdollisti keräämämme tiedon ja meille vieraan kulttuurin paremman sisäistämisen ja käsittämisen.

Opinnäytetyömme antaa yleisen kuvan kansalaisjärjestöjen toiminnasta sekä lasten asemasta Swazimaassa ja on hyödyksi näistä asioista kiinnostuneille. Luovutamme työmme Suomen ulkoministeriölle, joka on sen tilannut. Teemme työstämme myös englanninkielisen tiivistelmän, jonka lähetämme Suomen suurlähetystöön Maputoon, Mosambikiin, joka toimii samalla Swazimaan Suomen suurlähetystönä. Englanninkielisestä tiivistelmästä uskomme olevan hyötyä myös muille Swazimaassa operoiville tahoille, esimerkiksi yliopistolle sekä kansalaisjärjestöille, joiden kanssa olemme tehneet tutkimuksen aikana yhteistyötä. Lisäksi työstämme on hyötyä Swazimaahan lähteille, etenkin sosiaa-

lialan opiskelijoille ja työntekijöille.

7.2 Aineistonkeruuprosessin arviointia

Erittäin haastavaa oli löytää tietoa pienestä ja meille syrjäisestä kehitysmaasta. Kirjallisia lähteitä koskien Swazimaata ei ollut juurikaan saatavilla lukuun ottamatta aiemmin tehtyjä opinnäytetöitä sekä yleisteoksia Afrikan valtioista. Internetin välityksellä löytyi enemmän tietoa, mutta sen luotettavuudesta ei aina ollut varmuutta, joten keskityimme yleisesti luotettavina pidettyihin tiedonlähteisiin, kuten kansalaisjärjestöjen omiin kotisivuihin. Tämä johti siihen, että elimme jatkuvassa epätietoisuudessa siitä, onko kaikki meille opinnäytetyön kannalta oleellinen informaatio ylipäätään saatavilla. Yksityis- sekä ajankohtaisempaa tietoa saimme käsiimme vasta Swazimaassa, missä pääsimme tutustumaan paikallisiin tutkimuksiin, joita ei ole elektronisessa muodossa tai Swazimaan ulkopuolella tarjolla. Swazimaalaisen aineiston hankinnassa saimme onneksemme apua paikallisilta sosiaalityön ammattilaisilta.

Toiseksi suureksi haasteeksi osoittautui haastatteluiden järjestäminen. Mahdollisia haastateltavia oli vaikea tavoittaa, koska yhteystietoja oli saatavilla heikosti. Usein jo sopimamme haastattelut myös peruuntuivat yllättäen, esimerkiksi haastateltavan muutettua omia suunnitelmiaan meille siitä ilmoittamatta. Yhdessä tapauksessa matkustimme kolmesti toiseen kaupunkiin tekemään haastattelua, mutta kertaakaan sovittu haastattelu ei toteutunut. Toisessa tapauksessa sopivaa haastatteluajankohtaa oli mahdotonta saada sovittua, jolloin jouduimme loppujen lopuksi tekemään haastattelun sähköpostitse. Lopulta näiden ongelmien vuoksi saimme tehtyä haastatteluita aiottua vähemmän. Itse haastattelutilanteet sujuivat kuitenkin ongelmitta; hyvä vuorovaikutus meidän ja haastateltavien välille syntyi nopeasti.

7.3 Mitä tekisimme toisin

Tarkasteltuamme tekemäämme opinnäytetyötä ja sen tekoprosessia voimme sanoa olevamme lopputulokseen tyytyväisiä. Jälkeenpäin katsottuna olisimme kuitenkin voineet tehdä joitakin asioita toisella, kenties vieläkin parempaan lopputulokseen, johtavalla tavalla. Vaikka saimme viidestä tutkimukseemme tehdystä haastattelusta aineistoa mielestämme riittävästi ja tarpeeksi laajasti, olisi haastatteluiden määrä voinut olla suurempi. Etukäteen meillä oli tiedossa haastatteluajankohdian sopimisen vaikeus Swazimaassa, mutta emme ottaneet näitä varoituksen sanoja riittävän vakavasti huomioon. Meidän olisi tässä asiassa pitänyt olla alusta saakka huomattavasti aktiivisempia.

Haastattelukysymyksiin olisimme voineet paneutua vielä tarkemmin. Nyt ne olivat melko laajoja ja yleisiä, koska meillä ei ollut alkuperäisiä kysymyksiä laatiessamme kovin vankkaa tietämystä Swazimaan lastensuojelujärjestelmästä. Swazimaahan päästyämme, ja meille aikaisemmin saavuttamattomissa ollutta informaatiota omaksuessamme, tarkensimme kysymyksiä. Olisimme kuitenkin voineet jakaa kysymyksiämme pienempiin osiin, jolloin meillä olisi ollut mahdollisuus saada tarkempia vastauksia. Esimerkiksi valtion roolista Swazimaan lastensuojelussa tai lastensuojelulainsäädännöstä Swazimaassa olisimme nyt jälkeenpäin ajateltuna voineet esittää yksityiskohtaisempia kysymyksiä.

Laajojen kysymysten ansiosta haastattelutilanteet olivat kuitenkin vuorovaikutuksellisempia ja vapaampia. Haastateltavien innostuessa vastaamaan joihinkin kysymyksiin laajemmin saimme paljon sellaista tietoa, jota emme muuten olisi osanneet kysyä. Laajemmat kysymykset mahdollistivat myös tarkentavien väliskysymysten esittämisen, jota teimmekin ahkerasti. Tästä huolimatta kysymysten jakaminen pienempiin osiin olisi sekä helpottanut aineiston analysointia että tuottanut eksaktimpaa tietoa jostakin tietystä asiasta. Tämän avulla olisimme myös saaneet kaikilta vastaajilta mielipiteet ja vastaukset kaikkiin samoihin yksityiskohtaisiin asioihin, minkä kautta olisimme saaneet enemmän suoraan keskenään vertailukelpoista informaatiota. Tarkemmin valmiiksi rajatut kysymykset olisivat lisäksi helpottaneet haastatteluiden tekemistä, sillä nyt jouduimme laajo-

jen kysymysten vuoksi olemaan niiden ajan valppaampana ollaksemme valmiina esittämään tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä epäselviksi jääneisiin asioihin. Nyt huomasimme joidenkin asioiden jääneen vaillinaisesti selitetyiksi usein vasta aineistoa litteroidessamme, jolloin meillä ei enää ollut mahdollista niitä tarkentaa.

Tutkimamme aihealue oli erittäin laaja. Olimme rajanneet tutkimuksemme koskemaan kansalaisjärjestöjä, niiden tekemää lastensuojelutyötä sekä lasten asemaa Swazimaassa. Koimme, että laajan aiheen vuoksi opinnäytetyöstämme tuli sekä mielenkiintoisempi että hyödyllisempi, kuin jos olisimme keskittyneet tarkastelemaan jotakin pienempää yksittäistä ilmiötä. Jos lähtisimme tekemään opinnäytetyötämme nyt uudestaan, harkitsisimme kuitenkin aiheen tarkempaa rajaamista. Suuren kokonaisuuden hallitseminen, varsinkin laajan teoriapohjan sisäistäminen sekä asiayhteyksien muodostaminen, osoittautui erittäin työlääksi. Tämä aiheutti myös epävarmuutta omaa työtämme kohtaan, koska välillä epäilimme, olemmeko ottaneet kaiken oleellisen huomioon. Tarkemmalla aiheen rajaamisella olisi ollut myös mahdollista tuottaa yksityiskohtaisempaa ja syvempää tietoa tutkittavasta asiasta.

7.4 Oma ammatillinen kasvumme

Opinnäytetyöprosessin läpikäyminen kasvatti ammatillista osaamistamme monen eri tekijän kautta. Sosiaalialan kompetensseihin kuuluvat muun muassa eettinen osaaminen, palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen sekä tutkimuksellinen kehittämisosaaminen (Sosiaalialan AMK-verkosto 2010, 2). Nämä osaamisalueet kehittyivät suoraan opinnäytetyötä tehdessämme ja lisäksi prosessiin liittyneen kansainvälisen harjoittelun kautta saimme kokemusta monikulttuurisesta asiakastyöstä.

Opinnäytetyömme aihe edellytti kansainvälisen harjoittelun suorittamista Swazimaassa. Lisäksi syvensimme tietojamme järjestötoiminnan sekä lastensuojelutyön osalta. Kansainvälisessä ympäristössä ja vieraassa kulttuurissa toimimi-

nen kasvatti meitä henkisesti avartamalla maailmankuvaamme. Koemme olemamme kokemuksen jälkeen suvaitsevaisempia muiden ajatuksia ja mielipiteitä kohtaan. Nyt ymmärrämme paremmin maahanmuuttajataustaisten ihmisten toimintaa ja osaamme tarkastella sitä kulttuurillisessa ja yhteiskunnallisessa kontekstissa. Tämä auttaa meitä jatkossa kohdatessamme työssämme maahanmuuttajataustaisia asiakkaita.

Olemme molemmat jo opiskelujen aikana tehneet lastensuojelutyötä ja aiomme suunnata myös valmistuttuamme sen pariin. Tutkiessamme Swazimaan lastensuojelutyön kenttää jouduimme myös jatkuvasti tarkastelemaan vertailukohtana Suomen lastensuojelujärjestelmää. Vieraassa kulttuurissa ja erilaisista lähtökohdista tehtyyn lastensuojelutyöhön tutustuessamme ja osallistuessamme kehittyi myös oma kykymme kriittiseen itsereflektointiin toimiessamme lastensuojelun työntekijöinä. Osaamme nyt nähdä selkeämmin puutteet ja kehittämistä vaativat alueet myös omassa työssämme sekä Suomen lastensuojelujärjestelmässä kokonaisuudessaan.

Swazimaassa lastensuojelu- ja kasvatustyötä tehdään huomattavan erilaisista lähtökohdista kuin mihin olemme Suomessa tottuneet. Käytössä on osittain työmenetelmiä, joita emme omasta kulttuurisesta kontekstistamme käsin pysty hyväksymään. Tutkimusta tehdessämme tutustuimme meille vieraaseen kulttuuriin ja yhteiskunnan ylläpitämiin normeihin sekä arvoihin. Työmme kautta opimme tiedostamaan kokonaisvaltaisemmin näiden tekijöiden merkityksen lastensuojelutyöhön sekä sen lähtökohtiin ja ymmärtämään niiden vaikutuksen paikallisiin toimintamalleihin. Prosessi opetti meitä ajattelemaan asioista objektiivisemmin ja ottamaan huomioon toimintaympäristön kokonaisuudessaan.

LÄHTEET

- Aphane, Mary-Joyce Doo; Hlanze, Zakhe E.; Dlamini, Lomcebo; Mkatshwa, Thab'sile & Shongwe, Phumelela 2001. Multiple Jeopardy: Domestic Violence and Women's Search for Justice in Swaziland. Mbabane: Women and Law in Southern Africa Research and Educational Trust (WLSA).
- CANGO 2010. Who is CANGO? Viitattu 28.3.2011. <http://www.cango.org.sz/>
- Cederblad, Marianne 1992. Lasten ja nuorten psykiatria. Suomentanut Marketta Ruoppila-Martinsen. Helsinki: Otava.
- CIA 2009. The world factbook. Swaziland. Viitattu 24.11.2009. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/wz.html>
- Clacherty, Glynis; Donald, David & Clacherty, Alistair 2005. Children's experience of corporal and humiliating punishment in Swaziland. Viitattu 23.11.2009. <http://www.endcorporalpunishment.org/pages/docs/Children-Swaziland.doc>
- Committee on the Rights of the Child 2006. Viitattu 23.11.2009 http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/co/CRC_C_SWZ_CO_1.pdf
- Detlef, Wienecke-Janzen 2009. Swazimaa. Teoksessa Wienecke-Janzen Detlef (toim.) Afrikka ja Oseania. Suomentaneet Elina Eichhorn, Arto Häilä, Eija Kämäräinen & Riitta Virkkunen. Helsinki: Weilin + Göös, 236–237.
- Dufva, Virpi 2003. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus kuvassa. Teoksessa Jorma Niemelä ja Virpi Dufva (toim.) Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus uudella vuosikahdella. Jyväskylä: PS-Kustannus. 11–29.
- Engeström, Yrjö 1995. Kehittävä työntutkimus. Perusteita, tuloksia ja haasteita. Helsinki: Painatuskeskus Oy.
- Environmental Consulting Services 1997. Common country assessment 1997, Swaziland. Viitattu 17.11.2009. http://www.ecs.co.sz/cca/cca_4.htm

- Freeman, Michael 1997. The moral status of children. Essays on the Rights of the Child. Dordrecht : Kluwer Law International.
- Harris, Judith Rich 2000. Kasvatuksen myytti. Suomentaneet Johanna Heikkilä, Tiina Holopainen & Pirkko Niinimäki. Helsinki: Art House.
- Hiitola, Johanna 2008. Selvitys vuonna 2006 huostaanotetuista ja sijaishuoltoon sijoitetuista lapsista. Lastensuojelun sijaishuollon kehittäminen Tampereella, Tampereen seutukunnassa ja Etelä-Pirkanmaalla - hanke. Stakesin työpapereita 21/2008. Helsinki: Valopaino Oy.
- Hiitola, Johanna 2009. Erilaisin eväin huostassapidon jälkeen. Selvitys Tampereella, Hämeenlinnassa, Porissa ja Tampereen seutukunnassa vuonna 2007 lakkautetuista huostassapidoista. Helsinki: Valopaino Oy.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirvonen, Ari 2006. Eettisesti hyvä tutkimus. Teoksessa Jaana Hallamaa, Veikko Launis, Salla Lötjönen & Irma Sorvali. (toim.) Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 31–49.
- Huuskonen, Saila & Korpinen, Johanna 2009. Rungas vuosi avohuollon asiakkuuden alkamisesta: mitä lapsille nyt kuuluu? Lastensuojelun tieto - hankkeen loppuraportti.
- IRINNEWS 2010. Swaziland: Free primary education, at last. Viitattu 25.2.2011. <http://irinnews.org/Report.aspx?ReportID=87922>
- IRINNEWS 2011. Swaziland: Orphans' doomsday scenario fails to materialize. Viitattu 25.3.2011. <http://irinnews.org/Report.aspx?ReportID=91741>
- Kainulainen, Sakari & Voima, Kyösti 2010. Proposal for Intensive Course. Care of Elderly. Virallinen projektisuunnitelma.
- Kallio, Pentti & Tupola Sarimari 2004. Lapsen fyysinen pahoinpitely. Teoksessa Annlis Söderholm, Ritva Halila, Satu Kivitiie-Kallio, Jussi Mertsola & Sirkku Niemi. (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 87–101.
- Kanduza, Esther; Khumalo, Philile; Mathew, Rajan & Zamberia, Augustino

2009. Baseline study on the status of children in Swaziland. A child rights based analysis. A study undertaken for SOS Children's Villages Swaziland.
- Kuntalaki (365/1995).
- Lastensuojelulaki 417/2007.
- Mason, Jennifer 2002. Qualitative researching. London: Sage.
- McDonnell, Larry 2010. Suullinen tiedoksianto 12.3.2010, Manzini, Swazimaa.
- Ministry of Social Affairs and Health 2007. Child Welfare Act (417/2007). Viitattu 28.11.2009.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2007/en20070417.pdf>
- Narikka, Jouko 2004. Palvelujen järjestäminen, hallinto, ohjaus ja rahoitus. Teoksessa Annamaija Puonti, Tuula Saarnio ja Anne Hujala (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi. 21–60.
- Niemi, Tiina 2003. Pienet jalat suurissa saappaissa. Swasinuorten ajatuksia elämästä ja tulevaisuudesta. Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma. Opettajankoulutuslaitos, Turun yliopisto.
- Patricks, Richard M. 2000. Swazi Culture. Swaziland National Trust Comission. Viitattu 25.3.2011. <http://www.sntc.org.sz/cultural/swaziculture.html>
- Pojjula, Soili 2007. Lapsi ja kriisi. Selviytymisen tukeminen. Helsinki: Kirjapaja.
- Rimpelä, Matti 2008. Lasten ja nuorten hyvinvointi. Teoksessa Pasi Moisio, Sakari Karvonen, Jussi Simpura ja Matti Heikkilä (toim.) Suomalaisten hyvinvointi. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy. 62–74.
- Salo, Eeva & Ståhlberg, Marja-Riitta 2004. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Teoksessa Annlis Söderholm, Ritva Halila, Satu Kivitiie-Kallio, Jussi Mertsola & Sirkku Niemi. (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 102–116.
- Save the Children Swaziland. Child protection. Viitattu 9.3.2011
http://www.savethechildren.org.sz/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=30
- Seale, Clive; Gobo, Giampietro; Gubrium, Jaber & Silverman, David 2006. Introduction: Inside qualitative research. Teoksessa Clive Seale, Giampietro Gobo, Jaber Gubrium ja David Silverman (toim.) Qualitative research practice. London: Sage.

- SOS 2011. SOS Children in Swaziland. Viitattu 9.3.2011
<http://www.soschildrensvillages.org.uk/sponsor-a-child/africa/swaziland>
- Sosiaalialan AMK-verkosto 2010. Esitys sosionomi (AMK) –tutkinnon kompetensseista. Viitattu 26.3.2011.
http://www.diak.fi/files/diak/Harjoittelu/Sosionomi_AMK_Kompetenssit_15042010.pdf
- Swazimaan hallitus 2009. Swaziland National Children’s Policy.
Swazimaan perustuslaki 2005.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010. Lastensuojelu 2009. Tilastoraportti 29/2010. Suomen virallinen tilasto, Sosiaaliturva 2010. Viitattu 11.3.2011.
http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2010/Tr29_10.pdf
- Tikka, Irina 2005. Katulapsityön kahdet kasvot. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B raportteja 28. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Tuomisto, Riitta & Vuori-Karvia, Elina 1997. Child Protection in Finland. Teoksessa Margit Harder ja Keith Pringle (toim.) Protecting Children in Europe: Towards a New Millennium. Aalborg: Aalborg University Press.
- Turunen, Kari 2005. Ikävaiheiden kriisit. Jyväskylä: Atena.
- UNICEF 2006. Viitattu 17. 11. 2009.
http://www.unicef.org/infobycountry/swaziland_937.html.
- UNICEF 2008. Convention on the Rights of the Child. Viitattu 3.2.2010.
http://www.unicef.org/crc/index_30160.html
- UNICEF 2010. National Minimum Standards for Residential Child Care Facilities in Swaziland. Department of Social Development. UNICEF.
- World Vision 2011. Swaziland. Viitattu 9.3.2011.
http://www.wvafrica.org/index.php?option=com_content&view=article&id=153&Itemid=170

LIITE 1: Questions for the employees of the NGOs'.

MANAGEMENT LEVEL

1. How many employees do you have?
2. Education level of your employees?
3. How many customers use your services?
4. How is your organization's work financed?

ORGANISATIONAL LEVEL

5. What is your target group?
 - Age?
 - Parental status?
 - Region?
6. What kind of services do you provide?
 - Concretively?
7. Your own outlook about your role in the child welfare system of Swaziland?
 - Between other NGOs'?
 - On national level?
 - Co-operation with other doers?
8. How do you feel about the state of your services?
 - Past / present / future?

NATIONAL LEVEL

9. How do you see the children's situation in Swaziland?
10. What kind of services for the children could be needed to improve their welfare more?